

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Кафедра журналістики
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра журналістики

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЯ

**Регіональна журналістика
в Україні: історія, реалії,
виклики, перспективи**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами конференції

ПОЛТАВА – 2024

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
Кафедра журналістики
Національний університет «Запорізька політехніка»
Кафедра журналістики

**Всеукраїнська
науково-практична онлайн- конференція**

**«Регіональна журналістика в
Україні: історія, реалії, виклики,
перспективи»**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами Всеукраїнської
науково-практичної онлайн-конференції**

УДК 070(062)
Р32

Рекомендовано до друку вченою радою
факультету української філології та
журналістики
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(протокол № 4 від 26 листопада 2024 року)

Редакційна колегія:

СЕМЕНКО Світлана Василівна – кандидатка філологічних наук, професорка кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (головний редактор);

ЛИСЕНКО Леся Іванівна – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

СВАЛОВА Марина Ігорівна – кандидатка наук із соціальних комунікацій, доцентка кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

ЗЕЛІК Оксана Андріївна – старша викладачка кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка;

ПУРАС Наталія Вікторівна – старша лаборантка кафедри журналістики Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (відповідальний секретар).

Р32 Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи : зб. наук. пр. за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції / за ред. С. В. Семенко. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2024. № 10. 114 с.

Рецензенти:

СИДОРЕНКО Наталія Миколаївна – докторка філологічних наук, професорка кафедри історії журналістики Навчально-наукового інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

ГРИНЬОВА Марина Вікторівна – докторка педагогічних наук, професорка, ректорка Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

УДК 070(062)
Р32

ЗМІСТ

БІЛИК ГАЛИНА. ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНА СТОРІНКА «АЛЬМАНАХУ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ “РІДНИЙ КРАЙ”» («РІДНИЙ КРАЙ», 1999–2020)	5
БОЙКО Світлана. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОБОТИ ПРИФРОНТОВИХ МЕДІА В УКРАЇНІ	19
БОНДАРЧУК Анжеліка. МЕРЕЖИВНА СПІВПРАЦЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ГРОМАД	25
ВІЛЬЧИНСЬКИЙ Андрій. ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ЛЬВІВЩИНИ НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ	29
ГАНДЗЮК Віталій. ФУНКЦІЇ, ЗАВДАННЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВ’ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕДІА	34
ДУБЕЦЬКА Оксана. «МАЯКИ» В ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ ПРЕСИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.	40
КАЛЕНИЧ Володимир. ТРАНСФОРМАЦІЯ ФРАЗЕМ У МЕДІАТЕКСТАХ ГАЗЕТИ «ВІННИЧЧИНА»	46
ПРИСТУПЕНКО Тетяна, ЄВДОКИМЕНКО Ірина. РЕГУЛЮВАННЯ ДРУКОВАНИХ МЕДІА В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІА»	52
ПРОЦИК Ірина. РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ СПОРТИВНОЇ ГАЗЕТИ «ЗМАГ» У ТВОРЕННІ НАЦІОНАЛЬНОГО СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ	66
РЕШЕТУХА Тетяна, КУШНІР Оксана. ПРЕСОДРУКУВАННЯ НА ТЕРНОПІЛІ ПЕРІОДУ АВСТРО-УГОРСЬКОГО ПАНУВАННЯ (1886-1918 РОКИ)	73
РОГОВА Тетяна. «ЕСТЕТИКА НЕІДЕАЛЬНОСТІ» У КОНТЕНТІ СУЧАСНИХ БЛОГЕРІВ	80
СЕМЕНКО Світлана. ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ ПОЛТАВСЬКИМИ ОНЛАЙН-ВИДАННЯМИ «ЗМІСТ» І «ПОЛТАВСЬКА ХВИЛЯ» КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНИХ СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТИКИ	85
СИДОРЕНКО Наталія ІНШОМОВНА ПРЕСА НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ (ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.): ТИПОЛОГІЧНИЙ ЗРІЗ	92
СИНОРУБ Галина, Йордан Ганна. ЕМПАТІЙНІСТЬ ВОЄННОГО ФОТОКОНТЕНТУ (НА ПРИКЛАДІ СВІТЛИН БРИГАДИ “РУБІЖ” НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ FACEBOOK)	100
ФЕНЬКО Наталія. ДЕЗІНФОРМАЦІЙНИЙ НАРАТИВ У ДИСКУРСІ МЕДІАОСВІТНИХ ПРАКТИК	105
ХІТРОВА Тетяна. РОЛЬ ПРЕСИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ В НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОМУ РУСІ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ	111

Білик Галина

старша викладачка кафедри
української літератури
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

**ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНА СТОРІНКА
«АЛЬМАНАХУ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «РІДНИЙ КРАЙ»»
(«РІДНИЙ КРАЙ», 1999–2020)**

Альманах «Рідний край» (повна назва після перереєстрацій – «Альманах Полтавського державного педагогічного університету «Рідний край»», 2009–2012; «Альманах Полтавського національного педагогічного університету «Рідний край»», 2013–2020) – це науковий, публіцистичний, літературно-художній український піврічник загальнодержавної сфери розповсюдження, який видавали в Полтаві в друкованому, а з 2016 р. – у друкованому й електронному форматі впродовж 1999–2020 рр. Засновник часопису Полтавський державний (із листопада 2009 р. – національний) педагогічний університет імені В. Г. Короленка презентував його як «наступника славнозвісного однойменного тижневика, що виходив у Полтаві, Києві та Гадячі в 1905–1916 роках і був потужною демократичною трибуною захисту прав і свобод людини, виваженим, згуртованим і рішучим виступом інтелігенції за зміну політичної та соціально-економічної ситуації в Україні, знаком високої національної самосвідомості, вільної думки, державницького мислення» [1, с. 6]. Перше число відродженого «Рідного краю» побачило світ у грудні 1999 р., яскраво підсумувавши проголошений ЮНЕСКО рік 150-літнього ювілею знаменитого полтавця Панаса Мирного (Панаса Рудченка, 1849–1920) –

письменника, громадського діяча, одного з редакторів цього «першого щотижневика Наддніпрянської України» [2, с. 4], і хронологічно відобразивши (із 94-річної перспективи) шлях видання-попередника до читача (Рідний Край. 1905. 24 студня. № 1). Головними редакторами альманаху були ректори педуніверситету: у 1999–2008 рр. – доктор історичних наук, професор, академік Національної академії педагогічних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, заслужений працівник освіти України, член Національної спілки журналістів України Володимир Пащенко; у 2009–2020 рр. – доктор філологічних наук, професор, академік Національної академії наук вищої освіти України, заслужений діяч науки і техніки України, член Національної спілки журналістів України, член Національної спілки письменників України Микола Степаненко; незмінним очільником редакційної ради – доктор філологічних наук, професор, багаторічний декан філологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений діяч науки і техніки України, член Національної спілки журналістів України, член Національної спілки письменників України Михайло Наєнко. Маючи значний задекларований обсяг (до 30 др. арк. одного випуску), альманах «Рідний край» ніс українському та й зарубіжному читачеві (оскільки співпрацював з українцями зарубіжжя, поширювався в багатьох країнах, отримував запрошення індексуватися на міжнародних платформах) чимало актуальної, важливої, якісної різнопланової інформації, згрупованої в постійні й періодичні рубрики літературно-художнього, публіцистичного, наукового (головно філологічного, а також історичного, краєзнавчого, мистецтвознавчого, музеєзнавчого, релігієзнавчого), новинарного змісту: «Поезія», «Проза», «Драматургія», «Переклади», «Дебют», «Презентація», «Сторінки майбутньої книги»; «Публіцистика», «Діалоги», «Ім'я в Україні», «З когорти великих», «“Рідний край” про краян», «У “Рідному краї” про

“Рідний Край”», «Із “Рідного Краю” в “Рідний край”», «In memoriam»; «Мовознавство», «Літературознавство» («Філологічні науки»), «Сторінки історії», «Християнству – 2000», «Мистецтвознавство», «Епістолярій», «Рецензії»; «Полтава сьогодні», «Наукова хроніка», «Музейна хроніка», «Культурна хроніка», «Ювілейна хроніка» («Ювілейні дати») тощо.

Рубрика «Рецензії» наявна практично в усіх випусках «Рідного краю»: із 42-х опублікованих чисел (№ 42 і № 43 за 2020 р. вийшли спарено) її не містило лише одне – № 1 (8) за 2003 р.; саме вона й представляє літературно-критичну сторінку альманаху. За роки функціонування видання в цій рубриці було оприлюднено 142 дописи (від 1 до 6 в одному випуску) 85 авторів – мовознавців, літературознавців, краєзнавців, мистецтвознавців, істориків, журналістів, письменників, художників, педагогів та ін., які спробували себе в ролі критиків. Найбільш продуктивними рецензентами були відповідальна редакторка альманаху, старша викладачка кафедри української літератури ПНПУ імені В. Г. Короленка Галина Білик (16 статей), головний редактор альманаху, ректор ПНПУ імені В. Г. Короленка Микола Степаненко (14 статей), полтавський письменник, кандидат фізико-математичних наук Іван Дичко (7 статей), деканка філологічного факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка (1996–2005) Наталія Хоменко (5 статей), колишні завідувачки кафедри української літератури ПНПУ імені В. Г. Короленка Віра Мелешко (4 статті) й Віта Сарапин (4 статті), колишня завідувачка кафедри філологічних дисциплін та методик їх викладання ПНПУ імені В. Г. Короленка Ніна Степаненко (4 статті). З-поміж дописувачів рубрики – доктори філологічних наук Надія Баландіна, Тетяна Бикова, Надія Бойко, Зоя Валюх, Наталія Віннікова, Галина Вокальчук, Світлана Єрмоленко, Микола Калько, Сидір Кіраль, Олена Кобзар, Наталія Кондратенко, Олена Кульбабська, Світлана Ленська, Олена Маленко, Любов Мацько,

Ігор Михайлин, Олексій Неживий, Василь Ожоган, Ярослав Поліщук, Мар'ян Скаб, Людмила Українець; доктори історичних наук Людмила Бабенко, Юрій Волошин, Володимир Пащенко, Ігор Сердюк; доктори філософських наук Богдан Завідняк, Галина Лозко; доктор економічних наук Броніслав Панасюк; докторка педагогічних наук Валентина Титаренко; члени Національної спілки письменників України – дослідники літератури, критики, поети, прозаїки, перекладачі – Євген Баран, Василь Гаврасюк, Алла Диба, Світлана Залізняк, Ірина Зелененька, Микола Кагарлицький, Микола Костенко, Петро Ротач, Олександр Пушко, Петро Сорока, Анатолій Стожук, Павло Стороженко, Дмитро Шупта; журналісти й письменники, історики-краєзнавці, мистецтвознавці Олександр Білоусько, Василь Граб, Микола Гринь, Ольга Пилипчук, Тарас Пустовіт, Раїса Самойленко, Юрій Самойленко, Георгій Шибанов. Низку рецензій створили науково-педагогічні працівники філологічного (із 2024 р. – української філології та журналістики) факультету ПНПУ імені В. Г. Короленка – професорка, завідувачка кафедри журналістики Світлана Семенко та її колеги – доцент Сергій Шебеліст, старша викладачка Оксана Зелік; доцентка, завідувачка кафедри української мови Ірина Павлова, теперішні й колишні її колеги – доцентки Світлана Галаур, Світлана Педченко, Любов Сологуб; теперішні й колишні співробітниці кафедри української літератури – доцентки Наталія Зінченко, Ганна Радько; а також доценти кафедри романо-германської філології Навчально-наукового інституту іноземних мов ПНПУ імені В. Г. Короленка Володимир Кононенко й Наталія Криницька та ін. Географія рецензентів – практично всі регіони нашої держави й окремі країни зарубіжжя, зокрема Польща, США.

Усі літературно-критичні дописи «Рідного краю» диференціюємо за змістом на 4 тематичні групи: 1) рецензії на монографії та наукові збірники (48); 2) рецензії на підручники, навчальні посібники,

довідники (20); 3) рецензії на літературно-художні, публіцистичні, біографічні, епістолярні, мемуарні тощо видання (70); 4) рецензії на періодичні видання, телепрограми (4).

Рецензії на монографії створені головню знаними вітчизняними вченими й примітні науково-аналітичним і контекстним підходом до оцінки щойно виданих фахових праць, об'єктивованим викладом, ґрунтовними судженнями, вивіренними аргументами, розлогими й переконливими висновками, подеколи – запрошенням до дискусії. Переважна більшість цих публікацій (23) приурочена мовознавчим виданням, як-от: Степаненко М. Мовна компетенція білінгвів. *Рец. на монографію*: Шумарова Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму (2001, № 1 (4), с. 128–131), Скаб М. Нове дослідження з богемістики. *Рец. на монографію*: Баландіна Н. Ф. Функція і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному аспекті (2002, № 2 (7), с. 138–140), Степаненко Н. Українська правописна система з погляду історії й сучасності. *Рец. на книгу*: Німчук В. В. Проблеми українського правопису ХХ – початку ХХІ ст. (2003, № 2 (9), с. 155–157), Самойлова І. Якісно нові концептуальні засади семантичного і функціонального синтаксису. *Рец. на монографію*: Степаненко М. І. Просторові поширювачі у структурі простого речення (2004, № 2 (11), с. 137–140), Українець Л. «Сто вітрів лежить у вітрах мого роду й народу». *Рец. на книгу*: Мосенкіс Ю. Л. Українська мова у євразійському просторі: Трипільська генеза милозвучності та віддалені родинні зв'язки. Київ : Вид. дім А+С, 2006. 224 с. (2007, № 1 (16), с. 187–189), Бойко Н. П'ятнадцять етюдів про публіцистичну спадщину апостола українського духу і слова. *Рец. на книгу*: Степаненко М. Публіцистична спадщина Олеса Гончара (мовні, навколомовні й деякі інші проблеми) : монографія. Полтава : АСМІ, 2008. 396 с. (2008, № 1 (18), с. 209–213), Ожоган В. На шляху поступу української аспектології. *Рец. на монографію*: Калько М.

Аспектуальність: категоризація, класифікація і репрезентація в сучасній українській літературній мові. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2008. 384 с. (2009, № 2 (21), с. 229–231) та ін. 12 дописів висвітлюють літературознавчі й літературно-краєзнавчі розвідки, зокрема: Сарапин В. «Доростаймо до рівня Шевченкової свідомості...». Полтавська шевченкіана Петра Ротача. *Рец. на книги*: Ротач П. Від Удаю до Орелі: Т. Г. Шевченко і Полтавщина; Ротач П. Від Яготина до Полтави: Тарас Шевченко і Полтавщина. Книга друга (2003, № 2 (9), с. 153–154), Зелік О. Естетичні візії Анни Білої. *Рец. на книги*: Біла А. Символізм. Київ : Темпора, 2010. 272 с.; Біла А. Футуризм. Київ : Темпора, 2010. 248 с.; Біла А. Сюрреалізм. Київ : Темпора, 2010. 208 с. (2010, № 1 (22), с. 249–250), Шишліна О. Своєрідність творчості Фрідріха Геббеля: міфопоетичний аспект. *Рец. на книгу*: Кобзар О. Фрідріх Геббель: художні виміри міфу : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 324 с. (2011, № 1 (24), с. 241–243), Осьмак Н., Бикова Т. Романтична концепція світу Миколи Ткачука. *Рец. на монографію*: Ткачук М. П. Романтичний дискурс Левка Боровиковського (Літературний портрет). Вид. 2-ге [випр. і доп.]. Тернопіль : Збруч, 2015. 268 с. (2015, №1 (32), с. 223–225), Віннікова Н. Безмежний світ української малої прози. *Рец. на монографію*: Ленська С. В. Українська мала проза 1920–1960-х років: на перетині жанру і стилю. Полтава : ПолтНТУ, 2014. 656 с. (2015, № 2 (33), с. 204–206), Білик Г. Наукове осмислення творчої постаті письменника-земляка. *Рец. на книгу*: Пуніна О. Самотній геній: Олесь Ульяненко : літературний портрет. Київ : Академвидав, 2016. 288 с. (Серія «Життя і слово») (2016, № 1 (34), с. 191–194) та ін. 8 рецензій осмислюють монографічні розвідки з археології, історії, політології, мистецтвознавства, музеєзнавства: Граб В. З історії Лубенського музею К. М. Скаржинської. *Рец. на монографію*: Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей

К. М. Скаржинської) (2002, № 1 (6), с. 140–141), Пустовіт Т. Повернення Нестора Городовенка. *Рец. на книгу*: Шибанов Г. М. Нестор Городовенко: життя і творчість (2002, № 1 (6), с. 141–143), Бабенко Л. Погляд сучасного історика на творчість Олеся Гончара. *Рец. на книгу*: Пащенко Володимир. Гончарова правда про духовність і церкву. Полтава : АСМІ, 2006. 360 с. (2008, № 1 (18), с. 205–208), Шебеліст С. Становлення несподіваної нації. *Рец. на книгу*: Україна. Процеси націотворення / упор. Андреас Каппелер ; пер. з нім. Київ : К.І.С., 2011. 416 с. (2012, № 1 (26), с. 257–258), Гончаренко О. За лаштунками свободи совісті по-сталінськи. *Рец. на книгу*: Бабенко Л. Л. Радянські органи державної безпеки в системі взаємовідносин держави і православної церкви в Україні (1918 – середина 1950-х рр. : монографія. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2014. 549 с. (2015, № 2 (33), с. 193–197), Білик Г. Ідеальні книги Володимира Костюка – про популярні історико-краєзнавчі й мистецтвознавчі розвідки знаного видавця, колекціонера, громадського діяча (2016, № 2 (35), с. 224–235). По одній рецензії присвячено фаховим розробкам із методики навчання української літератури (Кіраль С. Методичний аспект вивчення літературних напрямів. *Рец. на монографію*: Нежива Л. Л. Теорія і практика вивчення літературних напрямів українського письменства в школі. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2016. 356 с. (2017, № 2 (37), с. 149–151)) і перекладознавства (німецькою мовою; Kononenko V. «POLYVARIETDT DER ЪBERSETZUNG»: Ъberwindung der Kluft zwischen der Theorie und Praxis des Ъbersetzens. Panasiuk, Igor: Polyvarietdt der Ъbersetzung. Translatologie – Studien zur Ъbersetzungswissenschaft, Band 12. Hamburg : Verlag Dr. Kovari 2016. 400 s. (2019, № 2 (41), с. 246–251)). Цікавим форматом критичних дописів на монографічні (і довідникові) видання є дво-, трикомпонентні комплекси мікрорецензій (відгуків), які п'ять разів зустрічаємо в різних випусках альманаху: *Два погляди на одну*

книгу. Степаненко Н. Часопис «Рідний Край»: духовні обшири українства. Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2011. 190 с. (відгуки Ю. Волошина й Т. Лещенко; 2011, № 2 (25), с. 254–255), *Два погляди на одну книгу*. Степаненко М. Світ воцінці Олесь Гончара: аксіосфера щоденникового дискурсу письменника. Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2012. 284 с. (відгуки Г. Вокальчук і М. Калька; 2012, № 1 (26), с. 258–259) та ін. Тричі в альманасі було вміщено рецензії на наукові збірники – колективний, укладений зі статей дослідників-початківців (Лебеденко С. Майбутнє філологічної науки в руках молоді. *Рец.* на Лінгвістичні студії : збірник наукових праць студентів філологічного факультету (2001, № 1 (4), с. 131–132)), і авторські, пера видатних учених і педагогів, науково-творче життя яких через радянські репресії розгорталося за межами Батьківщини: Білик Г. Постать на тлі історії та літератури. *Рец. на книгу*: Наталя Кузякіна : автопортрет, інтерв'ю, публікації різних літ, історія їх рецепції та інтерпретації, memoria / упорядк., вст. ст. В. П. Саєнко ; наук. ред. С. А. Гальченко. Дрогобич : Вид. фірма «Відродження», 2010. 574 с. (2011, № 1 (24), с. 238–240), Василенко В. Про межі критики, або літературознавчі одкровення Івана Кошелівця. *Рец. на книгу*: Кошелівець І. «МОЖНА ОДВЕРТО? або ТУГА ЗА КАТАРСИСОМ (статті, огляди, рецензії, інтерв'ю)»: збірник наукових праць / упоряд., прим. [І. Кошелівця], Л. Тарнашинської, передмови: Є. Сверстюка, В. Коптілова, Л. Тарнашинської. Харків : ФОП ПАНОВ А. М., 2018. 648 с. (2020, № 1-2 (42-43), с. 193–203).

Редакційна колегія «Рідного краю» активно популяризувала нові видання, які могли прислужитися в освітньому процесі, сприяти глибшому пізнанню історії та культури Полтавщини й України в цілому. Так, Л. Мацько і С. Єрмоленко опублікували рецензії на книгу «Історія української мови» (1998) М. Степаненка (1999, № 1 (1), с. 110–111; 2000, № 1 (2), с. 129–130), І. Павлова – на книгу «Стилістика

української мови» (2005) П. Дудика (2005, № 2 (13), с. 183–185), Н. Хоменко – на перші видання підручника «Теорія літератури» (2001) О. Галича, В. Назарця, Є. Васильєва (2001, № 1 (4), с. 127–128) і посібника «Інтим письменницької праці. 3 лекцій про специфіку художньої творчості» (2003) М. Наєнка (2004, № 1 (10), с. 178–179), В. Мелешко – на ще один навчальний посібник М. Наєнка – «Історія українського літературознавства і критики» (2010) (2010, № 2 (23), с. 250–251), Т. Бикова – на «Історію української літератури ХІХ століття (40–60, 70–90 роки) : підручник для студентів ВНЗ / Л. Дем'янівська, М. Конончук, В. Погребенник, А. Погрібний, П. Хропко ; за ред. проф. В. Ф. Погребенника» (2010) (2012, № 2 (27), с. 291–292), Г. Білик – на «Історію кафедри української літератури Одеського національного університету імені І. І. Мечникова : персоналії і факти : у 2 т.» (2018) (2019, № 2 (41), с. 252–259) та ін. Л. Сологуб аналізує посібники для ЗЗСО «Українська мова. Диктанти. Перекази. 5–7 кл.», «Українська мова. Диктанти. Перекази. 7–9 кл.». (2000, № 2 (3), с. 130–133), а також відгукується на вихід у світ бібліографічних покажчиків тижневика «Рідний Край» (1905–1916) (1999, укладачка С. Семенко (Соколова)) (2000, № 1 (2), с. 130–131) і альманаху «Рідний край» (2005, 1-е вид., укладачка Г. Білик) (2006, № 1 (14), с. 171–174). Типове видання – «Сучасний погляд на літературу. Науковий збірник : бібліографічний покажчик (1999–2009) / авт. проекту та передм. С. Кіраль» (2014) – аналізує Т. Бикова (2015, № 1 (32), с. 219–221). В. Сарапин репрезентує читачам альманаху історико-етнографічну розвідку «Смачного від Енея. Книга давніх рецептів» (2003, 1-е вид., автор-упорядник В. Закладний) (2004, № 1 (10), с. 184–187), Г. Шибанов – краєзнавче видання «Миргородський мистецький словник (кінець ХVІІ – початок ХХІ сторіччя). Персоналії» (2005) В. Ханка (2006, № 2 (15), с. 165–167), низка рецензентських дописів висвітлює книги-довідники М. Степаненка: «Літературні музеї Полтавщини» (2006)

(Л. Безобразова, 2007, № 2 (17), с. 208–209), «Літературно-мистецька Полтавщина» (2013) (Ю. Волошин, О. Білоусько, Т. Пустовіт, 2013, № 2 (29), с. 234–235), «Мовознавча Полтавщина» (2014) (Н. Жигилій, Л. Дерев'янка, 2014, № 2 (31), с. 241–243), «Сучасні письменники Полтавщини» (2014) (О. Неживий, 2015, № 1 (32), с. 221–223). Промоція на сторінках «Рідного краю» посприяла популяризації довідників й активному використанню їх у дослідницькій та навчальній діяльності.

Письменники Полтавщини й інших регіонів України та країн зарубіжжя друкували в альманасі свої художні й публіцистичні твори; доволі часто таку публікацію супроводжував – у рубриці «Рецензії» – літературно-критичний допис про книгу чи весь доробок майстра пера. Так, 50 статей висвітлюють літературно-художні тексти, 5 – публіцистичні, 13 – біографічні, епістолярні, мемуарні, 2 є авторецензіями на видавничі проєкти. У них, на відміну від наукових рецензій, виразно простежуємо авторську позицію, пізнавальну і смакову оцінку, подеколи з компліментарним або іронічним відтінком. За роки видання часопису в ньому мовилося про творчі набутки понад 30 поетів і прозаїків полтавського краю: збірки «У променях вічності» В. Тарасенка (Н. Зінченко, 1999, № 1 (1), с. 109–110), «У бабусі на селі» В. Слепцова (С. Семенко, 2004, № 1 (10), с. 187–188), «Присмак сутіні» (Д. Шупта, 2004, № 2 (11), с. 135–136) і «Птахокардія» (Б. Завідняк, 2016, №1 (34), с. 187–190) С. Залізняка, «Життя по колу йде...» (В. Мелешко, 2005, № 2 (13), с. 181–183) і «Катарсис» (Г. Білик, 2017, № 2 (37), с. 158–160) В. Мирного, «Йду до людей» Дар'ї Горлиці (І. Дичко, 2007, № 2 (17), с. 210–212), «Не полони лелеку!» Е. Кухаренка (С. Залізняка, 2008, № 2 (19), с. 205–206), «Стезя» (І. Дичко, 2009, № 1 (20), с. 225–227), «Пасльонова планета» (І. Дичко, 2012, № 1 (26), с. 262–263) та ін. книги М. Костенка, «Нефритові роси» О. Пантелея (О. Пилипчук, 2011, № 2 (25), с. 260–261), «Серцевина»

Н. Баклай (М. Степаненко, 2012, № 2 (27), с. 294–296), «Завтра»
О. Пушка (В. Мелешко, 2013, № 1 (28), с. 231–234), «Без фіранок»
Р. Плотникової (Г. Білик, 2013, № 1 (28), с. 236–238), «Вертикаль»
Н. Трикаш (О. Пушко, 2013, № 2 (29), с. 245–247), «Білозірка»
С. Коломійця (В. Мелешко, 2014, № 2 (31), с. 243–246), «Нехворощ»
Л. Пономаренко (П. Стороженко, 2017, № 1 (36), с. 152–156),
«Віршовані невитримані вина» Ю. Стиркіної (Н. Криницька, 2018, № 2
(39), с. 227–229), «Те, що можна написати тільки аквареллю» (Г. Білик,
2018, № 2 (39), с. 229–232) та ін. книги Т. Горицвіт, «Зінське щеня»
(Г. Радько, 2019, № 1 (40), с. 215–218) й «...ані вирію, ...ані скиту...»
(М. Гринь, 2020, № 1–2 (42–43), с. 211–214) Н. Фурси та ін. І. Дичко
гостро відгукнувся на черговий (10-й) випуск альманаху «Голос
ветерана» (2009, № 2 (21), с. 231–233), а Г. Білик прихильно оцінила
художні пошуки літературної молоді Полтавщини, представлені в 3-му
випуску альманаху «Острови» (2010, № 2 (23), с. 258–261). А. Диба
закцентувала значущість масштабного оприлюднення письменницького
доробку І. Стешенка – книгу «Твори. Переклади. Вибране
листування», відзначила значну роботу над її підготовкою полтавського
краєзнавця Г. Титаренка (2013, № 2 (29), с. 240–245). Об'єктом аналізу
в альманасі стало й чимало літературно-художніх видань митців слова з
інших куточків України, часто долею пов'язаних із Полтавщиною:
І. Перепеляка (7 рецензій – І. Михайлина, 2000, № 2 (3), с. 127–130 та
2007, № 1 (16), с. 180–184; О. Ковалевського, 2002, № 1 (6), с. 135–138;
Н. Хоменко, 2002, № 2 (7), с. 140–142; В. Гарвасюка, 2004, № 2 (11),
с. 129–135; А. Стожука, 2010, № 2 (23), с. 254–258; П. Сороки, 2017,
№ 1 (36), с. 148–150) і Б. Безхутрого (О. Маленко, 2020, № 1-2 (42-43), с.
208–210) з Харкова; Т. Домашенко (В. Сарапин, 2001, № 2 (5), с. 144–
146), В. Клічака, М. Наєнка (Г. Білик, 2004, № 1 (10), с. 180–181 та
2010, № 1 (22), с. 251–254) з Києва та області; В. Василенка
(І. Зелененька, 2013, № 1 (28), с. 234–236) з Вінниці, Д. Шупти

(Н. Хоменко, 2002, № 1 (6), с. 138–140; Г. Лозко, 2020, № 1-2 (42-43), с. 204–207) з Одеси та ін. У перші роки російсько-української війни Г. Білик умістила в «Рідному краї» рецензії на актуальні видання – збірку «Вірші з війни» (2014) письменника-воїна Б. Гуменюка (2015, № 1 (32), с. 226–229) й український переклад п'єси-роману «Гра у вуйнушку» грузинського літератора Б. Джанікашвілі (2015, № 2 (33), с. 206–209). Публіцистичний сегмент «Рецензій» складають 5 дописів про книги «Шевченків край: історико-культурологічні нариси» Л. Орел (М. Кагарлицький, 2005, № 1 (12), с. 171–173), «Богородиця у синагозі» В. Портникова, «Ульяненко О. Без цензури: інтерв'ю» (С. Шебеліст, 2010, № 2 (23), с. 252–254 та 2011, № 2 (25), с. 257–259), «Думки вголос і про себе» М. Степаненка (С. Педченко, С. Галаур, 2013, № 2 (29), с. 235–239), «Озон зарубіжжя» М. Наєнка (Я. Поліщук, 2020, № 1-2 (42-43), с. 188–192). Публіцистичний складник є і в багатьох працях біографічного, епістолярного, мемуарного характеру, про які йшлося в часописі. Так, В. Титаренко аналізує перше видання книги «Мелодії на полотні. Спогади. Вишивки. Відгуки» В. Роїк, у якій висвітлено творчу біографію майстрині (2004, № 1 (10), с. 181–183), В. Пащенко – перше видання книги «Сповитий вітрами» В. Гайдамаки – про віртуоза-маєстро Г. Левченка (2004, № 2 (11), с. 124–128), Р. Самойленко – книгу «Петро Миколайович Щербань. Віхи життя (до 85-річчя від дня народження)» (упорядники А. Бойко, Є. Коваленко, Д. Пащенко, П. Щербань (мол.)), присвячену знаому педагогові (2011, № 2 (25), с. 261–262), Г. Білик – книгу «Петро Ротач: “Я впевнений був нищений не раз, та скрес з любові до України”» Ю. Антиповича – нарис про життя і творчість полтавського літературознавця, краєзнавця, письменника (2013, № 2 (29), с. 247–251). Низка рецензій фіксує активізацію у 2010-х рр. дослідницького інтересу до епістолярію письменників, учених, громадських діячів і привертає увагу читачів альманаху до знакових видань такого змісту, як-от: «Листи Юрія Шевельова до Олексі

Ізарського» (упорядник М. Степаненко) (Є. Баран, 2014, № 1 (30), с. 211–215), «“...Зробити щось корисне для свого рідного народу”: з епістолярної спадщини Івана Чендея» С. Кіраля (Є. Баран, 2015, № 1 (32), с. 217–218), «“Добрий день хай буде Вам...”. Листи до Феодосія Рогового. Статті, рецензії, примітки» (упорядник Ю. Роговий) (О. Неживий, 2017, № 1 (36), с. 146–147; П. Стороженко, 2017, № 2 (37), с. 156–158), «Листи до Олеся Гончара: у 2 кн.» (упорядник М. Степаненко) (О. Кульбабська, 2018, № 1 (38), с. 206–208). Г. Білик розмислює над мемуарними виданнями «“Я повен любові” (Спомини про Олеся Гончара)» В. Гончар (2008, № 1 (18), с. 214–216) та «Пішов у дорогу – за ластівками. Спогади про Володимира Підпалого» (упорядники Н. Підпала, О. Рарицький) (2012, № 2 (27), с. 297–298), Д. Шупта – над книгою «Совачева Г. Україна таки буде! : спогади, статті й замітки, листи», упорядкованою П. Ротачем і присвяченою видатній українській актрисі (2018, № 2 (29), с. 223–227). У жанрі авторецензії полтавці С. і Т. Луньови представили новинки свого видавництва «СТРУКТУРИ ГАРМОНІЇ» й окреслили концептуальний зміст творчих проєктів (2010, № 2 (23), с. 261–263; 2011, № 1 (24), с. 247–249).

4 дописи в «Рідному краї» присвячені медіа-об’єктам: Н. Зінченко простежує 10-річну історію виходу у світ академічного літературознавчого журналу «Слово і Час» (1990), заснованого на традиціях «Радянського літературознавства» (1957–1990), але відкритого до методологічних оновлень, змін формату (2000, № 1 (2), с. 132); О. Верес також пише про ювілей періодичного видання – дитячого журналу «Соняшник» (1991), який прагнув бути цікавим для юних читачів, ніс виховний, пізнавальний, розвивальний, розважальний зміст (2001, № 1 (4), с. 133). В. Сарапин (2011, № 1 (24), с. 243–247) і М. Костенко (2011, № 2 (25), с. 255–257) майстерно виступили в жанрі телерецензії, умістивши в часописі свої захоплені роздуми над

програмою «Архітектура доби бароко на Полтавщині» з циклу «З одвічністю на “ти”». Полтавщина архітектурна» й кіноновелою «Квіти на зиму» (ОДТРК «Лтава»), фахово проаналізувавши зміст і поетику творів та всебічно схарактеризувавши мистецьку роботу авторки сценарію і режисерки – науковки, журналістки, поетки Л. Нестулі й усієї знімальної групи.

Літературно-критична рубрика «Рідного краю» – за своїм обсягом, автурою, аналізованими працями, якістю й типологією дописів – могла б скласти об’ємний, змістовний і доволі цікавий фоліант – як матеріал для читання й дослідження. Вона документує духовно-культурне життя полтавського регіону й України в цілому впродовж важливого етапу утвердження нашої державності, фіксує значну наукову, просвітницьку, націєтворчу роботу редакційно-авторського колективу у вирішенні нагальних свідомісних проблем початку ХХІ ст. й культивуванні могутньої аури українства, окреслює позицію університету – засновника-видавця альманаху – в інтелектуально-інформаційному просторі сьогодення, його інституційний імідж. Репрезентуючи читачам книжково-медійні новинки, пропонуючи той чи той ракурс їх осягнення, «Рідний край» продовжив традицію тижневика-попередника, який прагнув широко інформувати свою публіку, а також ішов слідом «товстих» літературних журналів, які розвивали й професійно вигранювали літературно-критичну творчість. Орієнтуючись головню на краєзнавчий матеріал, альманах проектував його на загальнонаціональний простір, простежував інтегральні лінії й налагоджував тісні культурні та наукові зв’язки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Білик Г. Джерела та обрії «Рідного краю». *Альманах Полтавського державного педагогічного університету «Рідний край»:*

систематичний показчик змісту. 1999–2009 / уклад. і передмов. Г. Білик. Вид. 2–е, доповн. Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2009. С. 5–14.

2. Семенко С. Першому щотижневику Наддніпрянської України – 100 років. *Рідний край*. 2005. № 2 (13). С. 4–14.

УДК 070.23(477)

Бойко Світлана

кандидатка політичних наук,
доцентка, завідувачка
кафедри журналістики
Вищого навчального
закладу «ПрАТ ВНЗ
Міжрегіональна Академія
управління персоналом»
Міжрегіональної Академії
управління персоналом

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ РОБОТИ ПРИФРОНТОВИХ МЕДІА В УКРАЇНІ

За певний період війни з Росією регіональні видання Донецької та Луганської областей зазнали значних змін. У регіонах відкриваються нові видання, а редакції регіональних медіа почали якісніше подавати інформацію. Вони продовжують функціонувати за рахунок грантів від міжнародних партнерів України та пожертвувань з боку українців [2; 31]. Однак незалежних видань у цих регіонах обмаль.

Незважаючи на деякі покращення у цій сфері, місцеві видання значно програють в інформаційній війні Росії проти України. На наш

погляд, здаватися не можна, оскільки наслідки неефективної роботи медіа ми вже спостерігали в 2014 році. Тому постає питання у вирішенні цієї проблеми.

Редакції регіональних медіа зазначених регіонів мають активніше розвивати свої сторінки в соцмережах, залучаючи аудиторію новими форматами, цікавими та унікальними статтями. При цьому необхідно адаптувати контент під соціальні мережі:

- прописувати підводки до новин;
- публікувати фото та відео добірки, проводити опитування.

На сьогодні соцмережі можуть виступати одним із джерел трафіку для видання, що також позитивно впливає на подальший розвиток медіа [4; 126].

Сторінки в соціальних мережах не повинні перетворюватися на стрічку новин, де публікуються всі матеріали сайту. Найефективніше подавати лише важливу інформацію, яка безпосередньо стосується подій у регіоні. Також не виключається і публікація новин на міжнародну тематику, однак лише у тому випадку, якщо це має безпосереднє відношення до подій у Донецькій та Луганській областях.

Місцевим виданням потрібно підтримувати контакти з аудиторією, щоб викликати довіру. Ефективний SMM є одним із способів досягти цієї мети.

На сьогодні місцевим виданням не вистачає мультимедійного контенту у матеріалах (відео, фото, інфографіка, таблиці, аудіоматеріали). Використання мультимедійних елементів у матеріалах сприяє кращому засвоєнню інформації. Також читач може доповнити отриману інформацію відео або фотоматеріалами. Ми вважаємо, що використовувати цю можливість необхідно і у великих матеріалах, і у новинних замітках [5; 84].

Враховуючи фінансове становище регіональних медіа, видання не зможуть регулярно виробляти такий контент, оскільки це потребує

великих матеріальних ресурсів та збільшення кадрів у компанії, створення нових відділів. Однак у період активного розвитку технологій, редактори інтернет-медіа можуть користуватися безкоштовними сервісами, які є простими в освоєнні та доступними кожному користувачеві. Наприклад, для створення інфографіки, ілюстрацій може підійти безкоштовний сервіс «Canva» або його аналоги («Venngage», «Creately», «Crello», «Infogr.am», «Easelly» тощо). Також можна користуватися готовими матеріалами, які розміщуються на таких популярних порталах як: «Facebook», «Instagram», «YouTube» тощо [6; 28].

Для місцевих видань важливо підтримувати зв'язок між своїми конкурентами. На наш погляд, у період агресивних інформаційних дій з боку Росії необхідно працювати в команді та допомагати один одному у протидії інформаційним атакам окупантів. Наприклад, в одного видання вийшов ексклюзивний матеріал, який розкриває про нове озброєння, яке отримали бойовики. Ця новина важлива для місцевого населення, тому редакції інших медіа можуть публікувати цю інформацію на сторінках своїх видань, щоб про цю важливу новину дізналися якнайбільше людей [3;46].

Наразі регіональні інтернет-медіа Донецької та Луганської областей мають низку технічних проблем – більшість сайтів застаріли та потребують програмного оновлення, а також оновлення дизайну. Серед необхідних доповнень можна підкреслити наявність двомовної версії сайту. Це не лише дозволить розширити аудиторію, залучаючи до себе як україномовне, так і російськомовне населення вказаних регіонів, а й допоможе структурувати контент. Ми з'ясували, що сьогодні більшість інтернет-видань Донецької та Луганської областей оприлюднюють деякі новини російською мовою, а деякі – українською. Таке мовне змішування контенту може відлякувати читача, за якого мають боротися видання.

Регіональним медіа Донецької та Луганської областей також необхідно якісніше модерувати ситуацію, що відбувається на сторінках їхніх порталів. Яскравий приклад цього – розділ з так званими народними новинами, де будь-хто може опублікувати інформацію, яка будується на суб'єктивній думці і не має доказової бази.

При цьому важливо уточнити, що не йдеться про припинення роботи таких функцій, але модерацію цих розділів необхідно покращити. В архівах сайтів досі можна знайти матеріали, які закликають до відкритого сепаратизму, підтримування бойовиків та ненависті до української армії та влади.

Це допомагає прокремлівським виданням, які у майбутньому можуть використати такі матеріали для пропаганди. На наш погляд, модеруванням цих розділів та коментарів до новин має займатись адміністрація регіональних медіа. Таку посаду можна запровадити і на волонтерських засадах.

Однією із головних проблем регіональних медіа Донецької та Луганської областей є залежність від політичних партій, місцевих впливових бізнесменів, які використовують місцеві видання не для протидії російській пропаганді, а для просування та захисту власних інтересів. Ця проблема є значущою в контексті гібридної війни. Варто також підкреслити, що на Донбасі починають з'являтися незалежні видання, які працюють та розвиваються за рахунок грантів та пожертвувань. Таких видань у проблемних регіонах України має ставати якнайбільше, оскільки подання якісної та правдивої інформації про події на Донбасі може допомогти проведенню інформаційної політики в цих регіонах.

Також важливою перемогою в інформаційній війні Росії проти України можна відзначити створення телеканалу «Дом», який фінансується за рахунок держави та орієнтований на аудиторію, яка проживає у Донецькій та Луганській областях, зокрема в окупованому

Криму. Хоча до контенту цього телеканалу залишаються питання, які потребують вирішення, цей проєкт є хорошим прикладом того, як Україна може протидіяти російській пропаганді [7; 38].

Ефективна комунікація з державними органами влади також має стати одним із головних поштовхів до успішної протидії інформаційним атакам з боку окупантів, зокрема:

- посилення використання соціальних мереж та проведення онлайнових заходів виконавчими органами рад територіальних громад (за згодою), військово-цивільними адміністраціями;
- запровадження постійного спілкування між структурними підрозділами Донецької облдержадміністрації та Луганської облдержадміністрації, органами місцевого самоврядування (за згодою) та представниками засобів масової інформації у форматі щомісячних брифінгів, пресконференцій, зустрічей та інтерв'ю;
- проведення престурів для представників медіа, громадськості та місцевих блогерів, лідерів думок;
- залучення медійних тренерів для проведення тренінгів для працівників пресслужб органів місцевого самоврядування;
- налагодження прямого діалогу між державними службовцями та медіа;
- посилення спроможності локальних медіа шляхом укладання договорів про співпрацю;
- проведення тренінгів щодо співпраці з медіа для працівників Донецької облдержадміністрації та Луганської облдержадміністрації, органів місцевого самоврядування та військово-цивільних адміністрацій.

Отже, сьогодні регіональним медіа Донецької та Луганської областей необхідно посилити свою роботу у контексті інформаційної війни та контрпропаганди. На сьогодні важливо усвідомити, що наша держава перебуває у стані війни з Росією. Пасивність у цьому питанні

може мати серйозні наслідки для національної безпеки. Цей процес буде довгим, але спільними зусиллями місцевої влади та видань можна досягти позитивних результатів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України „Про інформацію”. URL: <https://rb.gy/3jwera> (дата звернення: 24.02.2024).
2. Грушко М. В. Окремі аспекти захисту цивільного населення в період окупації: Автономна Республіка Крим і м. Севастополь. Право і суспільство. 2020. № 5. С. 230–238.
3. Грушко М. В., Мойсейкін О. С. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в збройному конфлікті в Україні: окремі питання. Правничий часопис Донецького державного університету імені Василя Стуса. 2021. № 2. С. 53–63.
4. Іляшко О. О. Правова політика держави щодо тимчасово окупованих територій. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 2. С. 526–532.
5. Макаров І. М. Поняття і зміст режиму окупації у міжнародному праві. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2012. № 3. С. 193–197.
6. Рекотов П. В. Зміст поняття «військова окупація» в міжнародному праві до середини ХХ ст. Вісник Запорізького національного університету. 2017. № 2. С. 24–30.
7. Рекотов П. В. Права і обов’язки окупанта під час здійснення військової окупації (середина ХХ ст.). Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 3. С. 55–58.

Бондарчук Анжеліка
аспірантка Тернопільського
національного педагогічного
університету
імені Володимира Гнатюка.
Науковий керівник –
кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка
Синоруб Галина

МЕРЕЖИВНА СПІВПРАЦЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ГРОМАД

Беззаперечним є той факт, що для комунікативної взаємодії влади й аудиторії необхідні ефективні засоби, які сприятимуть встановленню між ними зв'язку. Ця проблема актуалізувалася із розвитком цифрових технологій, появою нових медіа, що набули ознак інтерактивності, мультимедійності, можливості створення і поширення користувацького контенту. Окрім цього, сучасні тенденції та інтенсивність розвитку суспільства створюють нові передумови для налагодження комунікації між різними групами, в яких на зміну конкуренції (а то й протистояння) приходять конструктивний діалог і порозуміння [3]. Налагодження відносин між владою та мешканцями громад сприяє досягненню спільних цілей, позитивних змін у функціонуванні громадських об'єднань та суспільстві загалом.

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» регламентує процедури спільної діяльності органів місцевого самоврядування в інтересах своїх громад, визначає принципи, на яких таке співробітництво ґрунтується – а це законність, добровільність, взаємна вигода, прозорість і відкритість, рівноправність учасників, взаємна відповідальність суб'єктів співробітництва за його

результати [4].

Мереживна співпраця – це спільна комунікація влади, медіа й активної громадськості. Учасники культурних, політичних, медійних процесів не обов’язково повинні мати однакову освіту, погляди чи досвід, а навпаки – різні рівні компетенцій можуть бути ключовим фактором успішності ініціатив, об’єднаних для спільних дій. Це працює не завжди, але у сучасному суспільстві турбулентності здебільшого сприяє ефективному вирішенню питань [1], об’єднанню зусиль та ресурсів громад для вирішення існуючих проблем задля покращення якості життя людей [4].

Медійники Смоляр Л., Довженко О. у праці «Як ефективно співпрацювати з медіа» виділяють 3 етапи такої взаємодії, яка ґрунтується на оперативній подачі інформації і характеризується точністю, актуальністю, відповідністю формату новини, аналітичної статті, телешоу тощо:

- **перш ніж співпрацювати з журналістами**, необхідно визначити конкретні медіа, формати співпраці; налагодити діяльність із професіоналом-комунікаційником, що подаватиме новини доступно та цікаво для споживачів. Якщо є потреба охопити якомога більшу аудиторію, варто звертатися до загальнонаціональних каналів, проте повідомляти новини громадам ефективніше через місцеві медіа. Необхідно з’ясувати кому належить медіа, що пишуть про громаду, які соціальні мережі користуються попитом у місцевих жителів;

- **під час співпраці з медіа** важливо адаптувати необхідну інформацію під формат конкретного медіа, уникати фахової лексики, аби контент був зрозумілим й легко сприймався громадою, перевірити інформацію на достовірність, провадити ефективну комунікацію з журналістами, передбачаючи можливі конфліктні ситуації;

– **після співпраці із медіа** важливо окреслити вектори подальшої продуктивної взаємодії з ними [5].

У межах проєкту «Долучайся локально: створення засад для інклюзивного залучення громадськості до місцевого управління в Івано-Франківській, Сумській та Тернопільській територіальних громадах» проводяться дослідження ефективних підходів для налагодження якісної взаємодії «влада-громада» та залучення громадськості до прийняття локальних рішень, які впливають на їх життя [2]. Для виявлення основних тенденції, викликів та точок росту щодо покращення муніципальних комунікацій та публічної взаємодії, проводиться аналіз: документів (нормативно-правових актів, стратегічних й програмних документів), що регулюють взаємодію влади і громади, визначають певні форми громадської участі; інструментів (вебсайтів, платформ, мобільних застосунків, аккаунтів у соціальних мережах громад, а також використання сторонніх платформ електронної взаємодії та національних державних сайтів/платформ і т. д.), їхню доступність та технічні можливості для реалізації онлайн-комунікації та взаємодії влади і мешканців; бізнес-процесів (управлінських рівнів (вищий, середній, нижчий)); етапів управління (планування, впровадження, моніторинг, оцінка, контроль, коригування); галузей (економіка, містобудування, освіта, ЖКГ, соціальна політика тощо, проєктних ініціатив у громаді); здійснюється оцінка ресурсів (наявність та достатність інфраструктури, фінансування та людських можливостей для налагодження ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з жителями громади) та освітніх активностей (просвітницька робота з боку місцевої влади для залучення мешканців до локальних справ через використання інструментів громадської участі) [2].

Ефективна мереживна співпраця сприяє підвищенню інклюзивності – залученості мешканців громад до процесу прийняття

рішень; швидкому обговоренню і вирішенню проблем, зміцнює довіру між різними учасниками процесу. Комунікація в системі «Медіа-влада-громада» особливо корисна у вирішенні проблем громад, таких як соціальна несправедливість, екологічні виклики, розвиток інфраструктури та економічна нерівність. Ця модель сприяє актуалізації потреб громади на інформаційних платформах, заохочує людей до активної участі у їх вирішенні, об'єднує ресурси місцевих урядів, бізнесу та неурядових організацій, формує стійкість і згуртованість.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Громади, медіа та суспільство – як нам бути разом? URL: <https://www.prostir.ua/m/?id=178448>
2. Дослідження взаємодії муніципальної влади з громадськістю: для чого це потрібно громадам? Громадський простір. URL: <https://www.prostir.ua/?library=doslidzhennya-vzajemodiji-munitsypalnoji-vlady-z-hromadskisty-u-dlya-choho-tse-potribno-hromadam>
3. Партнерство та співпраця як невід'ємна складова діяльності громади URL: <https://bashtanskaotg.gov.ua/news/partnerstvo-ta-spivpratsya-yak-nevidmna-skladova-diyalnosti-gromadi->
4. Співробітництво територіальних громад: нові можливості для розвитку. URL: <http://buk-visnyk.cv.ua/miscve-samovryaduvannya/1362/>
5. Смоляр Л., Довженко О. Як ефективно співпрацювати з медіа. Вокс Україна. URL: <https://voxukraine.org/yak-efektivno-spivpratsyuvati-z-media>

Вільчинський Андрій

аспірант кафедри журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка.

Науковий керівник –

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка

Синоруб Галина

ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМАТИКА ЛЬВІВЩИНИ НА СТОРІНКАХ УКРАЇНСЬКИХ ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ

Значення Львівщини як туристичного регіону, як і інших на заході України, помітно зросло після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну. Адже Львівська область, завдяки своєму географічному розташуванню, знаходиться в глибокому тилу, далеко від лінії бойових дій.

Хоча російсько-українська війна негативно позначилася на туристичній галузі, проте вона продовжує розвиватися, навіть в умовах воєнного стану. Важливе значення для привабливості туристичних локацій має екологічна складова, тобто чистота довкілля, рекреаційні зони, раціональне використання природних ресурсів, охорона біологічного різноманіття тощо.

Актуалізувалася потреба у дослідженні висвітлення екологічної проблематики Львівщини на українських інформаційних ресурсах. Зауважимо, що серед усього масиву екологічної публічної інформації особливе місце займає інформація у формі відкритих даних. 6 листопада 2024 року був презентований перший Рейтинг відкритості розпорядників екологічних відкритих даних ГО SaveDnipro спільно з Міністерством цифрової трансформації України. Згідно

моніторингових досліджень, за кількістю обов'язкових до публікації екологічних наборів даних у рейтингу перших є Державна служба геології та надр України, Держпродспоживслужба, Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, Державне агентство водних ресурсів України, Державне агентство меліорації та рибного господарства України. Основними користувачами відкритих даних є розробники програмного забезпечення, аналітики, дослідники, журналісти й активісти. На основі відкритих даних вони можуть створювати вебсервіси, застосунки, чат-боти, візуалізації даних, інтерактивні карти, а також проводити наукові дослідження та журналістські розслідування [6]. В контексті розгляду екологічних наборів даних Львівщини, варто зазначити, що вони є у відкритому доступі. Львівською обласною державною адміністрацією надається перелік дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами об'єктів 2 і 3 груп із зазначенням номера та строку дії Львівської області (Рис.1.).

Рис.1. Моніторинг відкритих екологічних наборів даних

Щодо висвітлення екологічної проблематики у локальних медіа, то спеціалізуються на цій темі такі видання: «zahid.espreso.tv», «lvivpost.net», «portal.lviv.ua», «loda.gov.ua» та ін.

Так, в одній з останніх публікацій на екологічну тематику в «zahid.espreso.tv» зазначено, що «екологічна ситуація на Львівщині в 2024 році залишається складною, зі значними проблемами, які стосуються забруднення повітря, річок, лісів та управління відходами...» [2]. Тут знаходимо інформацію і стосовно незаконної вирубки лісу, а саме, що «санітарні рубки без дотримання екологічних норм, посилюють втрати біорізноманіття та спричиняють конфлікти між громадами і лісовим господарством» і що «цей аспект став одним із пріоритетів місцевих екологічних програм» [3]. У «lvivpost.net» звертають увагу на те, що зберігаються «проблеми з утилізацією відходів і забрудненням водних ресурсів, особливо в районах поблизу гірничої промисловості» та повідомляють, що у «Львові цьогоріч стартував ініціативний проєкт, де мешканці можуть обрати екологічні проєкти для фінансування з обласного бюджету, що покликане частково покращити ситуацію» [4]. У «portal.lviv.ua» згадується екологічний форум, зокрема, що «для розробки рішень і підвищення обізнаності в 2024 році у Львові відбувся дев'ятий Eco Forum, де експерти обговорили актуальні екологічні виклики та стратегії їхнього вирішення», а також про оновлений «Екологічний паспорт Львівської області», який «містить дані про стан повітря, води і лісів у регіоні» [1]. У «loda.gov.ua» констатують, що, «попри наявні труднощі, Львівщина намагається залучати громадськість до вирішення екологічних проблем через інформаційні кампанії, обласні програми та підтримку екопроєктів» [5].

Серед видань, що спеціалізуються на туристичній та пов'язаній з нею екологічній проблематиці, можна назвати такі онлайн-ресурси як «Karpat.info», «Lviv.Travel», «Львівська газета – Туризм»,

«VizitLviv.net», «Туристична Львівщина» та ін. Ознайомлення із цими інформаційними платформами засвідчило, що вони є досить популярними і мають багато підписників. Так, інтернет-ресурс «Karp.at.info», маючи читацьку аудиторію близько 60 тис. підписників у Facebook, висвітлює проблематику туризму в Карпатах, розміщує інформацію про відпочинок на природі, про готелі, садиби, тури, екскурсії; «Lviv.Travel» (із близько 50 тис. підписників у Facebook) публікує рекомендації для туристів, подає огляди музеїв, культурних пам'яток; «Львівська газета – Туризм» (з аудиторією близько 30 тис. підписників у Facebook) присвячує свої сторінки туристичним новинам, оглядам про відповідні атракції, готелі, ресторани, фестивалі; «VizitLviv.net», що має читацьку аудиторію близько 25 тис. підписників у Facebook, публікує інформацію про туристичні маршрути, презентує огляди місцевих подій, описи культурних та історичних локацій Львова та області; «Туристична Львівщина» (з аудиторією близько 15 тис. підписників у Facebook) також публікує матеріали про туристичні місця, екскурсії та фестивалі. І кожне із цих видань різною мірою торкається екологічної проблематики. Зазначимо, що після повномасштабного вторгнення російської армії в Україну екологічна проблематика на сторінках інтернет-видань набула нового контексту. Останні два роки львівські туристичні локації почали активно використовувати ще й із реабілітаційною метою для всіх, хто постраждав від війни. Усе це підтверджує важливість подальших досліджень екологічної проблематики на сторінках онлайн-ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белей А. Львівщина – на одному з останніх місць в екологічному рейтингу областей.

URL:<https://portal.lviv.ua/news/2022/02/03/lvivshchyna-na-odnomu-z-ostannikh-mists-v-ekolohichnomu-rejtynhu-oblastej>

2. Забезпечити безпеку природи: у Львові затвердили нову екологічну програму. Еспресо. Захід. URL: <https://zahid.espreso.tv/novyny-lviv-zabezpechiti-bezpeku-prirodi-u-lvovi-zatverdili-novu-ekologichnu-programu>
3. Коваль Ярина У Львові розпочався IX Lviv Eco Forum 2024. Еспресо.Захід. URL: <https://zahid.espreso.tv/novyny-lviv-u-lvovi-rozpochavsya-ix-lviv-eco-forum-2024>
4. Любаров Марк Жителі Львівщини можуть обрати екологічний проект який профінансують у 2024 році. Львівська Пошта. URL: <https://www.lvivpost.net/suspilstvo/zhyteli-lvivshhyny-mozhut-obraty-ekologichnyj-proekt-yakuj-profinansuyut-u-2024-roczy/>
5. Моніторинг довкілля та екологічна ситуація: з'явився «Екологічний паспорт Львівської області» URL:<https://loda.gov.ua/news/78317>
6. Стан доступу до екологічної інформації в формі відкритих даних в Україні. SaveEcoBot. URL: <http://surl.li/dwajeo>

Гандзюк Віталій

доцент, завідувач кафедри
журналістики,
реклами та зв'язків з
громадськістю
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ФУНКЦІЇ, ЗАВДАННЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМ РЕГІОНАЛЬНИХ МЕДІА

Регіональні медіа об'єднують громадян, повідомляючи їм про важливі місцеві новини, а громадяни долучаються до вирішення місцевих проблем. Чим активніші ЗМІ, тим активніші громадяни. Роль регіональних медіа – поєднати різних людей у різних обставинах у єдину громаду, яка має діяти на демократичних засадах заради кращого життя.

Насамперед, варто наголосити, що сьогодення наділило ЗМІ унікальною можливістю впливати на розум та почуття людей, мислення, поведінку, систему цінностей тощо. Завдяки використанню стереотипів, символічних кодів вони є ефективним засобом формування нової, зі своєрідними героями, пріоритетами, проблемами соціальної дійсності, яка є абстрагованою від реального стану речей [3, С. 45].

Функціональні особливості медіа залежать від цілей діяльності, а також їхнього місця у загальній структурі владного поля. Так чи інакше, головною функцією засобів опосередкування, безвідносно до їх організаційних і статусних характеристик, є комунікативна функція, яка полягає у зборі, створенні, опрацюванні і трансляції інформації від громадян до носіїв влади, з одного боку, а з іншого – забезпечує

зворотний зв'язок, інформаційну відкритість влади, актуалізацію потреб громади і формування громадської думки [4, С. 110].

Д. Котляр виділяє таке функціональне поле регіональних ЗМІ: достовірне, повне, своєчасне висвітлення місцевих подій; надання інформації стосовно актуальних важливих місцевих проблем; здатність орієнтуватися в подіях культурного спрямування; уміння презентувати думки ключових осіб регіону; надання допомоги в соціально-побутових потребах; сприяння створенню можливих варіантів, пов'язаних з обміном інформацією між жителями регіону [5, С. 108].

Проте І. Луцюк звертається до польської дослідниці Й. Кемпи-Ментрак, яка виділяє інші функції місцевих ЗМІ: пізнавальну (забезпечення знання навколишньої дійсності); функцію переконання (роз'яснення відповідних суспільних зв'язків та стосунків); контролю (за соціальними, політичними, економічними структурами); мотивації (стимулювання людей до різних форм діяльності); інтеграції (інтеграція людей в суспільство, гуртування їх навколо важливих питань); соціалізації (навчати на позитивних цінностях і зразках поведінки); розважальну [6, С. 155].

На відміну від попередніх двох дослідників, О. Пригорницька виділяє інші функції, які притаманні саме регіональним ЗМІ: інформування населення про події в регіоні; критика та якісне незаангажоване висвітлення дій місцевої влади; анонси й висвітлення місцевих культурних і спортивних подій; розміщення оголошень; надання корисної інформації, експертних порад (від юристів, лікарів тощо); інформування населення про якість товарів і послуг у конкретних інституціях і закладах міста; виявлення конкретних проблем у місті / в регіоні, висвітлення процесу розв'язання цих проблем; зворотний зв'язок з населенням, можливість для населення впливати на події в місті / регіоні на розв'язання нагальних проблем; історично-краєзнавча діяльність; пізнавально-розважальна діяльність,

спрямована на дітей і молодь [7, с. 590].

Регіональні ЗМК допомагають більшою мірою враховувати культурні надбання мешканців різних регіонів; дають змогу формувати відчуття й уявлення спільності з жителями свого міста чи регіону. Справжню гордість за своє місто викликають у людей публікації місцевих засобів масової інформації, які порівняно із загальнонаціональними відкривають набагато більше можливостей для встановлення комунікацій між місцевими жителями, для формування зворотного зв'язку.

Серед першочергових завдань регіональних ЗМІ сьогодні є: формування образу Малої Вітчизни та інтеграція місцевої громади у загальнонаціональну структуру; збереження культурної, історичної самобутності регіону; протистояння культурному імперіалізму та глобалізації; утвердження єдиних для усієї держави та нації цінностей; охорона демократії, зближення громади і влади (дати людям відчуття впливу на тих, кого вони обрали); відстоювання перед владою потреб аудиторії [6, С. 156].

Серед негативних тенденцій відзначаємо орієнтацію регіональних ЗМІ на новинний контент загальнонаціонального масштабу, дублювання регіональними ЗМІ та їхніми інтернет-виданнями інформації національних медіа, низьку якість контенту, інертність співробітників місцевих ЗМІ; недовіру населення до регіональних видань; ігнорування місцевої проблематики і суспільно-політичної ситуації в країні [8, С. 55].

Регіональні медіа завжди мають бути на боці місцевої громади, презентувати її проблеми і потреби перед владою. На сторінках видань якнайкраще видно, наскільки активна тамтешня громада. ЗМІ мають виховувати в мешканцях потребу самоорганізації, ініціативи та громадської активності, дати їм можливості повірити у свої сили. Натомість регіональні видання часто можуть нехтувати справжніми

потреби місцевих мешканців, працюючи лише в інтересах окремих олігархів-власників чи влади.

Локальні медіа потребують різких змін. Збільшити аудиторію, а загалом і прибутковість регіональних ЗМІ можна, розширивши їхні комунікаційні платформи. Таку змогу дає, зокрема, розвиток Інтернет-технологій. У місцевих газет, радіо чи телеканалів з'являються інтернет-сайти. У такий спосіб ЗМІ розширюють свою аудиторію. Щоправда, зміст таких сайтів часто повторює усе, що надруковано чи вже вийшло в ефір основного ЗМІ [6, С. 156].

Створення мультимедійних сайтів, додатків тощо – вимоги часу, збереження рекламодавців і споживачів інформації. Українські місцеві ЗМІ створюють онлайн-версії, але навіть цього не достатньо для залучення активної аудиторії, яка є рушієм демократичних змін. Для телебачення онлайн-сегмент – спосіб залучення рекламодавців та утримання глядачів, а для друкованих ЗМІ – це взагалі можливість продуктивної діяльності [1, С. 433].

Дослідження О. Гарматій про регіональні медіа показало, що для отримання новин та інформації люди частіше звертаються не до друкованих газет, а до їхніх онлайн версій. При цьому очевидна закономірність: молодші респонденти більшою мірою схиляються до використання веб-сайтів пресових видань. Такі результати свідчать, що хоча друковані видання займають важливе місце в системі засобів масової інформації, проте з розвитком інтернету та стрімким зростанням кількості його користувачів, суспільство рухається у напрямку діджиталізації та онлайн-комунікації.

В межах кожного регіону мас-медіа виступають посередниками між громадянами, з одного боку, та місцевою владою, з іншого, сприяючи тим самим демократичним процесам відкритості та прозорості [2, С. 23].

Варто пам'ятати, що газета має величезний інтерес для читача і

повинна не порушувати журналістських стандартів, щоб не втратити довіри аудиторії. Для зацікавлення читача з боку редакцій регіональних видань потрібно змінити підхід до підготовки публікацій.

Рівень інформації, збалансування коментарів, фактів, раціонально вибрана тематика та достовірність можуть підняти рівень газети і районного, і обласного значення. Аудиторія швидко звикає до низькопробного інформаційного продукту, тому треба сприяти якісному наповненню кожного номера видання. Новий підхід та «свіжий погляд» до методів роботи з друкованими медіа усуне численні недоліки регіональної преси та підніме їх на новий рівень розвитку.

Загалом, для того, щоб подолати проблеми регіональних ЗМІ варто: збільшити аудиторію, а загалом і прибутковість регіональних видань, шляхом розширення комунікаційних платформ; вводити реформи для державних періодичних видань; змінити підхід місцевих журналістів до підготовки публікацій. Це необхідно зробити найближчим часом, адже надзвичайно важливо зберігати, розвивати регіональні ЗМІ.

Отже, основними проблемами регіональних ЗМІ є: нестача кваліфікованих кадрів, брак коштів в умовах воєнного стану, дублювання новин загальнонаціонального масштабу, низька якість контенту, невідоме походження матеріалів тощо. Розуміння та обізнаність громадян з проблемами на місцях збільшує значення мас-медіа як платформи для громадського діалогу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безбородько Ю. О. Місцеві ЗМІ у контексті демократизації простору країни. Збірник Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Університет митної справи та фінансів м. Дніпро. 2020. С. 431-433.

2. Гарматій О. В. Регіональна преса: думки читацької аудиторії.

Збірник тез доповідей Міжнародної інтернет-конференції «Регіональна журналістика, реалії, виклики перспективи». 2021. С. 23-24.

3. Зубарець А. В. Локальні медіа як засоби творення медіареальності: особливості впливу на світогляд аудиторії. Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації. 2016. № 2. С. 44-48.

4. Ковалевський В. Сучасний стан і тенденції розвитку медіасфери України. Політичний менеджмент. 2009. № 5. С. 109-119.

5. Котляр Д. О. Типологічні особливості сучасної преси та проблеми розвитку регіональних ЗМІ. Гуманітарний вісник ЧДТУ. Серія: Історичні науки. 2020. № 216. С. 108.

6. Луцюк І. Регіональні ЗМІ в сучасному суспільстві: функції, завдання та проблеми. Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2014. № 239. С. 154-156.

7. Пригорницька О. Регіональні ЗМІ як інструмент для маніпуляції громадською думкою. Наукові праці НБУВ. 2015. № 4. С. 589-591.

8. Русиняк А. І. Регіональні ЗМІ у процесі демократичних перетворень в Україні: специфіка та проблемний вимір. Науковий журнал Прикарпатського національного університету «Політикус». 2020. № 26. С. 55.

Дубецька Оксана
кандидатка наук із
соціальних комунікацій,
доцентка, доцентка кафедри
журналістики Українського
державного університету
імені Михайла Драгоманова

«МАЯКИ» В ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ ПРЕСИ кінця XIX – початку XX ст.

Слово *маяк* на порталі української мови та культури має кілька основних тлумачень: «висока башта, що має потужне джерело світла, яке вказує шлях суднам», «деревна сторожова вежа», «дерево, залишене під час вирубування лісу» [1]. У «Новому тлумачному словнику української мови» з'являється ще одне значення, що має узагальнюючий смисл: «джерело, носій світла; світоч» [2, с. 595]. Часто *маяк* використовують як образ, що сприймається як *світоч*; *дороговказ*, що допомагає подолати небезпеку, освітлює шлях, вказує напрямок руху.

Саме такі символи використано в назві та оформленні кількох одеських періодичних видань кінця XIX – початку XX ст. Починаючи з 1881 р., у причорноморському місті послідовно вийшло кілька журналів і газет із однотипною назвою: літературно-гумористичний і художній журнал (1881–1883), журнал учнів Одеського комерційного училища (1902–1903); щоденна політична, літературна, суспільна й фінансова газета (1904–1906); щоденна газета (1914); суспільний і політичний орган профспілкового єднання всіх організацій Всеросійського торговельного флоту морів і річок (1917). Видавцями чотирьох часописів були приватні особи, лише останню газету видавала

Чорноморська спілка судноводіїв, механіків та радіотелеграфістів торговельного флоту. В логотипі газет 1914 і 1917 рр. подано зображення маяків.

Одеська періодика неодноразово ставала об'єктом дослідження місцевих краєзнавців, бібліотечних працівників, науковців; окремі видання та статті І. Гребцової, О. Хобти, О. Пархітька, Т. Щурової та ін. стосувалися мистецької, політичної, масової преси різного часу. Але досі не проаналізовано цілісну систему становлення та розвитку цієї преси на півдні України. Одеса входила до складу Херсонської губернії, за кількістю та різноматичним призначенням періодичних видань значно випереджала інші міста цього краю – Херсон, Миколаїв, Єлисаветград, Олександрію, Вознесенськ.

Найповажнішим «Маяком» серед уже зазначених одеських видань кінця XIX ст. був літературно-гумористично-художній журнал (додаток до «Одесского вестника») за редакцією П. Зеленого. Він суттєво вирізняється серед своїх наступників: за кількістю номерів (загалом 120 випусків), художнім оформленням (портрети, малюнки, карикатури, шаржі з використанням кількох кольорів), змістовою цілісністю, тематичним і жанровим різноманіттям.

Культурно-мистецькій виразності часопису сприяв і сам редактор – випускник юридичного факультету Харківського університету, політичний і громадський діяч (обирався одеським міським головою у 1897–1905 рр.), який цінував слово (писав оповідання й нариси, друкувався в «Черниговском листке» Л. Глібова, потім в «Одесском вестнике», який згодом очолив), шанував українську культуру (підтримував дружні стосунки з братами Тобілевичами та М. Кропивницьким, «переймався турботами про аматорський театр», збирав кошти на створення народної школи в Каневі, ініціював спорудження пам'ятника Т. Шевченка в Одесі, був серед засновників «Просвіти») [3]. Українське спрямування відчутне у вміщенні на

обкладинці портрета М. Лисенка, композитора опери «Різдвяна ніч» (1881. № 10–11), українки в народному одязі (1882. № 2), публікації художніх творів із народними мотивами, використанні української мови в белетристиці. Скажімо, в «Маяку» надруковано коротку гумореску: «На пароме. – Дядько, чого це море стоить на місті, а річка біжить? – Ото дурень! Та чого ж вона и бижить, що річкою прозивається» (1881. № 1).

Редколегія журналу на чолі з П. Зеленим подала свою програму у віршованій формі, де наголошено на «глибокій вірі в правду» й сподівання «оновлення» (1881. № 1), необхідності висвітлювати все, що «звикло і любить ховатись у темряві» (1881. № 51). Оголошуючи передплату на 1882 р., редакція подавала підсумки попереднього року: у щотижневику вміщено понад 50 оповідань, перекладених та оригінальних; більше 200 поезій, понад 100 статей із різних питань; більше 300 шарад, задач, ребусів, шахових завдань, безліч дрібних матеріалів; приблизно 200 сторінок малюнків, карикатур і політичних типажів. Співробітники були переконані, що «кожне правдиве, викривальне слово, яких би сфер воно не стосувалося, кожний гострий жарт, будь-яка ділова сатира й карикатура, пером чи олівцем» допомагали виконувати місію «Маяка» у створенні достовірної панорами суспільного життя.

Серед авторитетних публікацій – белетристика, «Портретна галерея “Маяка”», огляди «Провінційного життя», «літописи» (театральні, літературні, наукові), нариси про письменників, «калейдоскопи», афоризми, «начерки з натури», сатира, гуморески, фейлетони. Найчастіше автори використовували псевдоніми (Батуринський панич, Ханим, Ясний, Мольєр-із-Мандриківки, Невидимка, Енге, Іхтіозавр, Очевидець, Макогон, Веди-Буки), але траплялися і справжні імена: А. Вільчинський, М. Фрейденберг, М. Фролов, К. Дьомін.

В останньому номері за 30 квітня 1883 р. редакція повідомила, що змушена призупинити видання «Маяка», натомість передплатники отримуватимуть ілюстрований літературний журнал «Радуга». Нові обставини, коли часопис не зміг виконувати своє призначення, були пов'язані з пануванням «темного царства», включно з місцевою цензурою, де дозволялася тільки «порнографія» (1883. № 17/18).

Упродовж 1902–1903 рр. з'являвся в Одесі журнал «Маяк», який видавали учні місцевого комерційного училища. На малюнку були зображені не тільки маяк як світоч знань, а й інші атрибути навчання: глобус, книги, перо в чорнильниці. Редакція повідомляла про основні завдання новоствореного часопису: запропонувати «розумову й духовну їжу для розвитку людини», навчити аналізувати й висловлювати самостійні судження та думки; літературні навички вдосконалюватимуть стиль, увиразнюватимуть ідеї у «витонченій формі» (1902. № 1). Чимало місця на шпальтах видання відводилося художній і науковій творчості: друкувалися вірші, оповідання, етюди, переклади, роздуми («Декілька слів про песимізм» В. Барцинського), нариси про літераторів, критичні та наукові статті («Літературний рух першої половини XIX ст.» К. Гродського, «Зоряний світ» М. Длугача, «Прогрес» Х. Р., «Дещо про євреїв» Ройтбака, «Нариси з біології»). Таким чином, у жанровому й тематичному наповненні учнівській журнал «Маяк» цілком відповідав програмним цілям і призначенню для молодшої аудиторії, що прагне ціннісного розвитку.

Широкий спектр політичних, літературних, суспільних і фінансових новин подавала газета «Маяк» (1904–1906), що в своїй програмі передбачала публікацію повідомлень про науку й економіку, внутрішні та зовнішні події, огляди театрального-музичного і спортивного життя; висвітлення визначних фактів із торговельно-промислової, санітарно-медичної, залізничної, морської сфер. На сторінках видання друкувалися телеграми, хроніка, урядові

розпорядження, кореспонденції, рецензії, фейлетони, довідкові й метеорологічні відомості, ілюстрації, суміш, оголошення. Чимало тут матеріалів політичної тематики, оглядів революційної ситуації в країні. В одній із публікацій зазначалося: «Дев'ятий вал історії захлеснув корабель росії, жадібні чорні хвилі, хвилі ненависті, обіймають корабель, стикають, тиснуть його в прагнуть потопити в безодні...» (1906. № 1). Популярністю користувалися фейлетони під заголовками «На льоту», «Смуги», «Візерунки», «Маленький фейлетон», адже «життя крізь сльози змушувало сміятися» в той час, коли на терезах руйнувань і перетворень були мир і кулемет, а в повсякденні панував «червоний сміх».

Щоденна періодичність газети «Маяк» 1914 р. спонукала редакцію турбуватися насамперед про висвітлення багатогранних подій того часу, тому повідомлення зосереджувалися в рубриках «Телеграми», «Нічні телеграми», «Останні повідомлення», «Іноземні новини», «Хроніка», «Місьцеве життя», «Одеське життя»; явища культури знаходили відображення у відділах «Театр і музика», «Цирк»; фейлетони друкувалися як цикл під однією назвою «Блискітки життя».

Кількома номерами вийшла в світ щоденна газета «Маяк» (1917). У світлі променів морського дороговказу в логотипі зафіксовані демократичні орієнтири: свобода, рівність, братерство, просвіта, єдність. Редакція знаходилась за адресою контори місцевого видання «Ведомости Одесского градоначальства», в його ж друкарні виходила в світ. Редактор – капітан далекого плавання В. Лехницький, підтримуючи загальну програму цього громадсько-політичного органу «професійної єдності трудівників усіх організацій торговельного флоту морів і річок», зазначив у вступному зверненні «До моряків» необхідність висвітлювати їхнє життя, побут, потреби, прагнення ознайомити з суспільними змінами в країні. Здебільшого тут друкувалися інформаційні та оглядові матеріали в рубриках:

«Радіотелеграми», «Телеграми ПТА», «Столична преса», «Лекції для моряків», «Народний торговельний флот», «Морський прибій» тощо. Після виходу № 8 14 серпня 1917 р. «Маяк» влився в газету «Моряк», що обслуговувала інтереси «всіх без винятку трудівників моря» і підтримувала ідеали свободи, братерства та рівності.

Всі одеські періодичні видання під назвою «Маяк», що вийшли в світ із 1881 до 1917 р., виконували свої накреслені завдання й відповідали потребам тієї чи іншої аудиторії (місцевої інтелігенції, учнівської молоді, працівників морського і річкового флоту тощо). В певному сенсі вони були тими світочами, що відкривали шлях до пізнання життя в усіх його «світлих і темних проявах».

ЛІТЕРАТУРА:

1. Словник. UA:портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword=%D0%BC%D0%B0%D1%8F%D0%BA> (дата звернення: 11.10.2024).
2. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпущко. Київ : Аконіт, 1998. Т. 2. 910 с.
3. Див. зокрема: Юзич Ю. Міський голова Одеси Павло Зелений – борець за українську мову. *Історична правда*. 2024. 22 лют. URL: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2024/02/22/163662/> (дата звернення: 20.09.2024).

Каленич Володимир

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри

журналістики, реклами та

зв'язків з громадськістю

Вінницького державного

педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ТРАНСФОРМАЦІЯ ФРАЗЕМ У МЕДІАТЕКСТАХ ГАЗЕТИ «ВІННИЧЧИНА»

Динаміка фразеологічного складу літературних мов, зокрема й української, пов'язана з оперативним віддзеркаленням оновленого сприйняття світу, образними оцінками сучасного політичного, культурного, наукового, побутового життя соціуму. Спостереження над медіадискурсом переконливо свідчать про те, що й мова засобів масової інформації досить чутливо реагує на події та реалії сьогодення, акумулюючи все в лексико-фразеологічній системі мови. До того ж, журналісти завжди в пошуку ефективних експресивних засобів відображення реалій буття.

У сучасних українських медіа функціонує широкий спектр фразеологічних засобів, різноманітних за походженням, семантикою і структурою, граматичними особливостями й стилістичним потенціалом, зорієнтованих на влучність мовлення, глибше сприймання інформації.

Фразеологічні ресурси, як і сучасна лексика, динамічно оновлюються, зокрема в медіапросторі, що засвідчують лінгвістичні та лексикографічні праці [4]. Медійну фразеологію висвітлювали як у структурно-семантичних, функціонально-стилістичних, так і комунікативно-прагматичних вимірах переважно на матеріалах різнотипних всеукраїнських видань [2; 3; 4]. Проте регіональний

сегмент цієї медіалінгвістичної царини залишається *актуальним і перспективним* переважно для місцевих дослідників.

У мовностилістичному діапазоні медіадискурсу фразеологічні одиниці вирізняються своєю експресивністю, емоційно-оцінними значеннями, колоритністю, конотаціями й трансформаціями. Аналізуючи стилістичні взаємозалежності медійної фразеології та категорії експресивності, Д. Сизонов зауважує: «Фразеологія як інтертекстуальний медіаресурс будується на асоціативному принципі (можливий лише за умови фонових знань реципієнтів) та виконує роль експресивної одиниці в масовій комунікації» [3, с. 102].

У фразеологічній експресивності вбачаємо таку особливість передавати найвлучніше і найвиразніше думки, оцінки, ставлення, вплив сталими виразами, які набувають нового відтінку в медіареаліях і доповнюють парадигму виражально-зображальних засобів і лінгвостилістичних прийомів медіаконенту.

На основі аналізу медіатекстів, опублікованих на сторінках тижневика «Вінниччина» (далі покликання – В.), можемо констатувати, що в цьому періодичному виданні функціонують фразеологічні засоби найрізноманітнішої семантики, лексико-граматичної структури, образно-експресивного потенціалу. У публікаціях узуальні фразеологізми стосуються суспільно-політичних та економічних процесів, позначають позитивні чи негативні оцінки осіб, явищ, ставлення, обставинні характеристики й ін., образно увиразнюючи естетику журналістського мовлення: *До чиновників зверталася з конкретним питанням, а вони її «годували обіцянками» і грошей на дорогу не давали* (В. 2022. № 5. С. 2); *Але там, де є малі діти – правила і переконання мають властивість «давати задню»* (В. 2023. № 5. С. 12); *А енергії у цього чоловіка стільки, що ще молодим може **фору дати** на ниві журналістики! У своєму кореспондентському арсеналі він має ще чимало різних нагород* (В. 2024. № 12. С. 11).

У теперішніх умовах воєнного стану країни різні життєві реалії допомагають образно описати фразеологічні одиниці разом із військовою лексикою: *Військовий запропонував руку і серце своїй коханій прями́сінько на блокпосту* (В. 2022. № 14. С. 5); *І так з миру по нитці* ми зібрали першу посилку та відправили її на фронт (В. 2024. № 6. С. 8); *І на війні літають стріли Амура* (В. 2023. № 16. С. 9, заголовок). Експресію евфемізмів ілюструють фраземи в конструкціях: *Ще одне молоде життя поклала на ві́втар* Перемоги Барська громада (В. 2022. № 14. С. 1); *На щиті* до рідного Турбова (В. 2024. № 8. С. 2, заголовок); *Ві́ддав життя* за Україну (В. 2024. № 12. С. 2, заголовок).

Контамінація двох фразеологічних одиниць в одній синтаксичній конструкції посилює експресивність висловлення: *Тож щойно запахло смаленим, вони дали драла* з країни першими (В. 2022. № 13. С. 6); *Вдумливий читач мав би знизати плечима*, мовляв, до чого тут воно *таке доречне, як пісний борщ на масницю* (В. 2024. № 9. С. 14).

Попри те, що фраземам властива семантична цілісність і сталий компонентний склад, у медіатекстах спостерігаємо видозміни і перетворення таких засобів задля увиразнення експресивності й активізації асоціативної свідомості читача. У газеті «Вінниччина» фіксуємо трансформовані фраземи із заміною компонентів або скороченням складу: *Основна скрипка залишається* за тим, хто планує програму роботи дорожників і розділяє кошти (В. 2022. № 5. С. 2) – пор. *грати першу скрипку*; *Проте невелика ложка дьогтю у складі щавлю* все-таки є (В. 2022. № 18. С. 9) – пор. *ложка дьогтю в діжці меду*; *Навіщо ж ще далі розширювати суспільство і підливати оливи у вогонь?* (В. 2024. № 9. С. 6) – пор. *підливати олії / масла у вогонь*.

Також трапляються розширення складу фразеологічних зворотів, наприклад, атрибутивними компонентами, наближаючи її до певної ситуації, про яку йдеться в медіатексті: *Ноша ця не з легких, і він розумів, що треба добре напружитися, щоб тягти «важкого селищного*

воза» (В. 2022. № 19. С. 9); *Серцево-судинні захворювання **посідають сунну пальму першості** з-поміж недуг сучасної людини* (В. 2022. № 23. С. 13); *У Липівці або **пахне локальною екологічною катастрофою**, або наявні тут проблеми перебільшено* (В. 2024. № 7. С. 12). Такі експресивні трансформації оновлюють метафоричність фраземи, роблять її подвійно виразною, моделюють лінгвопрагматику висловлення.

У регіональному **медіадискурсі** привертає увагу те, що певний сталий вислів у різних публікаціях може мати різноманітні модифікації структури й семантики. Наприклад, біблійний вислів *не хлібом єдиним живе людина* зазнає індивідуально-авторського варіювання в медіатекстах (еліпсис конструкції або лексичні видозміни): **Не лише супом єдиним** *Польща допомагає вимушеним українським переселенцям* (В. 2022. №14. С.7); *І сучасні фітотерапевти радять їсти салат увечері, щоб усунути нервові збудження і забезпечити здоровий сон. Але не сном єдиним...* (В. 2022. № 18. С. 9); *Але не азотом єдиним живий сад* (В. 2022. № 26. С. 10); **Не Патроном єдиним** (В. 2022. № 23. С. 7, заголовок). Такі заміни традиційного компонента на оказіональні увиразнюють семантико-експресивні конотації, актуалізують відповідні концепти.

Фразеологізовані заголовки як текстотвірні елементи у газеті «Вінниччина» є своєрідними експресивними засобами привернення читачької уваги: *Ахмад Талжа виводить станцію Оратів на нові орбіти* (В. 2024. № 8. С. 9); *Ложка дьогтю в бочці меду, або Чому аграрії не шанують бджіл* (В. 2023. № 9. С. 12); *ВПО – статус чи місце під сонцем?* (В. 2024. № 11. С. 2). У такій фразеологічній інтерпретації фактів і подій виявляється авторське ставлення й емоційне налаштування адресата.

Своєрідний комунікативно-прагматичний потенціал мають заголовки, в яких використовуються трансформовані усталені вирази,

вирізняючись не тільки експресією, а й особливим інформаційним кодом до публікації. Існують різні прийоми перетворення компонентного складу, внаслідок чого відбувається їхнє уточнення, підсилення експресії фразеологічної одиниці. Журналісти в таких заголовках вдаються до заміни компонентів фразеологічної одиниці, актуалізуючи окремі поняття чи події, закріплюючи за конкретною мовленнєвою ситуацією: *Дерево міцне корінням, а коледж – друзями* (В. 2024. № 7. С. 5); *Наддністрянський номер не пройшов...* (В. 2024. № 12. С. 14) або усічення фразем: *Хочеш миру? Ну-ну...* (В. 2022. № 22. С. 4). Трансформовані фраземи-заголовки також використовують у гумористичному або іронічному значенні за допомогою їхнього часткового перетворення чи гри слів: *Борщ до Брюсселя до доведе* (В. 2024. № 16. С. 16); *Не було школам клопоту – то мають Клопотенка* (В. 2022. № 7. С. 4).

Фразеологічну алюзію як інтертекстуальний прийом ілюструє експресивний заголовок: *Одна ластівка, що «замахнулася» на весну* (В. 2022. № 1. С. 3) – пор.: *Одна ластівка весни не робить*. У публікації йдеться про те, як у селі Курилівці почала працювати єдина в області сімейна молочна ферма. Асоціативний принцип натяку розкодовує автор у публікації: *Сьогодні у Курилівцях ніхто не веде мову про повне відновлення цього комплексу, але перефразовуючи відоме прислів'я про весняну ластівку, тут мають надію на хоч часткову реанімацію тваринницької галузі* (В. 2022. № 1. С. 3). Такі okazіональні фразеологічні трансформації приваблюють читача інтригою, на відміну від узуальних фразем, інтенсифікують образну виразність тексту.

Отже, фразеологічним одиницям у медіатекстах властива образність, що «підсилює експресивність й інформативність тексту задля впливу на адресата, актуалізує комунікативно-прагматичні інтенції автора» [1, с. 71].

Аналізуючи регіональний медіадискурс, спостерігаємо розмаїття

фразеологічних засобів, які увиразнюють стилістику й естетику журналістського мовлення, влучно створюють емоційний колорит, що об'єктивує особливе сприймання тексту й більш ефективний вплив на свідомість читача. У вінницькій пресі (на матеріалі тижневика «Вінниччина») виявляємо різні фразеологічні репрезентації образного переосмислення фактів реальності, що посилює експресивний потенціал викладу, конденсує семантику, пожвавлює увагу. Трансформовані фраземи оновлюють образність усталених виразів, актуалізують емоційно-експресивне значення та збагачують певними конотаціями новостворений контекст.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каленич В. М. Метафорична експресія в заголовках вінницької преси. *Регіональна журналістика в Україні: історія, реалії, виклики, перспективи*: зб. наук. пр. за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції /за ред. С. В. Семенко. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. № 9. С. 66-71.
2. Каленич В. М. Функціонально-стилістичні параметри фразеологічних одиниць у газеті «Україна молода». *Стиль і текст*: науковий збірник. 2012. Вип. 13. С. 93–99.
3. Сизонов Д. Ю. Медійна фразеологія та категорія експресивності: стилістичні взаємозалежності. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2019. Вип. 38. С. 94–108.
4. Шевченко Л. І., Сизонов Д. Ю. Нові слова та фразеологізми в українських масмедіа: словник. Київ, 2022. Ч. 5. 359 с.

Пристапенко Тетяна

кандидатка історичних наук,
професорка,
професорка кафедри
друкованих медіа та історії
журналістики
Навчально-наукового
інституту журналістики
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка.

Євдокименко Ірина

кандидатка наук із соціальних
комунікацій,
доцентка кафедри друкованих
медіа та історії журналістики
Навчально-наукового
інституту журналістики
Київського національного
університету імені Тараса
Шевченка

**РЕГУЛЮВАННЯ ДРУКОВАНИХ МЕДІА
В КОНТЕКСТІ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІА»**

Закон України «Про медіа» сьогодні можна розглядати як перше серйозне та необхідне оновлення українського медійного законодавства, розпочатого з 1992 року. Саме тоді Верховна Рада України почала ухвалювати перші нормативно-правові акти, що стосувалися розбудови незалежного інформаційного простору держави. Серед них – Закон України «Про інформацію», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про телебачення і радіомовлення» та ін.

Проте, з часом, таке чинне законодавство у сфері медіа стало застарілим і не відповідало сучасному рівню технологічного розвитку в

медійній галузі. Так, в законодавстві були встановлені різні правові режими для одних й тих самих медіа відповідно до форми їх випуску (друкована, електронна, аудіовізуальна...); деякі форми функціонування медіа перебували поза правовим полем – не підпадали під дію вимог, заборон чи обмежень, встановлених для тих медіа, що поширювалися в інформаційному просторі України в іншій формі. Окрім цього законодавство містило цілу низку застарілих та неефективних процедурних норм щодо реєстрації та/або ліцензування діяльності у сфері медіа, документообігу, допускало правову невизначеність під час здійснення регуляторних та наглядових повноважень у сфері медіа, а також не передбачало дієвих механізмів захисту українського медіапростору та його розбудови, здатного протистояти викликам та загрозам інформаційної безпеки, надто в умовах повномасштабного вторгнення РФ до України, запровадження Правового режиму воєнного стану в нашій державі.

Відтак, нагальною потребою відповідно до сучасних реалій функціонування медіаіндустрії стала розробка на рівні закону оновленого комплексу правових норм у галузі друкованих, аудіовізуальних та онлайн медіа, який би відповідав європейським стандартам та сучасному рівню технологічного розвитку галузі, спростив її державне регулювання, визначив ефективні та сучасні засади захисту прав споживачів на вільне отримання інформації, а також – законні механізми визначення та обмеження шкідливого контенту, відповідальність за це суб'єктів у сфері медіа. Такі зміни у медійному законодавстві України були спрямовані на узгодження вимог з Європейською Конвенцією з прав людини та практикою Європейського Суду з прав людини, Європейською Конвенцією про транскордонне телебачення, Директивою Європарламенту та Ради Європи 2010(13) ЄС про аудіовізуальні медіапослуги від 10 березня 2010 р. зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/1808 від 14

листопада 2018 р., документами Комітету Міністрів РЄ та ПАРЄ, рекомендаціями України експертів РЄ та ЄС, тощо.

Набуття чинності Закону України «Про медіа» та його реалізація передбачала припинення дії шістьох медійних законів, серед яких, як вже зазначалося, був і Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Саме цей нормативно-правовий акт визначав механізм діяльності друкованих медіа, їх реєстрацію, статус та ін. Натомість, у новому Законі України «Про медіа» з'явилися норми, які безпосередньо або опосередковано стосуються правил функціонування суб'єкта у сфері друкованих медіа, пов'язаних із умовами державної реєстрації, відповідальністю за порушення забороненого контенту та ін.

Отже, Законом України «Про медіа» (далі – Закон) [1] передбачено, перш за все, визначення термінів, які функціонують у сучасному медіапросторі. В межах власного дослідження, спрямованого на аналіз законодавчих норм у сфері саме друкованих медіа, вважаємо за потрібне звернути увагу на ті терміни, які найчастіше вживатимуться у науковій розвідці, а зокрема – «медіа», «друковані медіа» та «Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення». Так, відповідно до пункту 9 частини першої статті 1 Закону друковане медіа – це «медіа, що здійснює поширення інформації у текстовій чи візуальній формі на друкованих носіях, однотипно оформлене, виходить у світ через певні проміжки часу упродовж року – у міру настання відповідного періоду або накопичення матеріалу». Під терміном «медіа (засіб масової інформації)», відповідно до пункту 30 цієї самої частини Закону розуміється «засіб поширення масової інформації у будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою». Що стосується Національної ради України з питань телебачення і

радіомовлення (далі – Нацрада), то вона є «незалежним постійно діючим колегіальним державним орган, що діє на підставі Конституції України, цього Закону та інших законів України», і, що найголовніше «здійснює державне регулювання, нагляд та контроль у сфері медіа» (пункт 33 частини першої статті 1).

Відповідно до статті 15 Закону суб'єктами у сфері друкованих медіа вважаються особи, які здійснюють редакційний контроль при створенні, зібранні, організації та поширенні масової інформації у вигляді друкованого медіа; фізичні особи (громадяни України, іноземці та особи без громадянства), які проживають в Україні та юридичні особи України, які зареєстровані в установленому законодавством порядку.

Особи, до структури власності яких входять державні органи, органи місцевого самоврядування та їх асоціації (крім певних винятків, передбачених законом), а також юридичні особи, засновані такими органами (крім наукових установ, закладів освіти та закладів культури) НЕ МОЖУТЬ БУТИ суб'єктами у сфері друкованих медіа. Також, до друкованих медіа НЕ НАЛЕЖАТЬ офіційні друковані видання, що видаються з метою забезпечення доступу до публічної інформації. Відтак, з 31 березня 2024 року видання Верховної Ради України «Голос України» та Кабінету Міністрів України «Урядовий кур'єр» втратили свою реєстрацію як друковані медіа та перетворилися на офіційні друковані видання, які видаються з метою офіційного опублікування нормативно-правових актів, рішень цих органів та інформації, обов'язковість опублікування якої передбачено законодавством, та під час підготовки яких не використовується творча праця журналістів.

Відповідно до частини 4 статті 37 Закону на кожному випуску друкованого медіа суб'єкти у сфері друкованих медіа обов'язково мають вказувати такі вихідні дані як: офіційна або зареєстрована назва; порядковий номер випуску і дата його виходу у світ; індекс видання,

розповсюджуваного за передплатою; тираж відповідного номера; поштова адреса, телефон, адреса електронної пошти суб'єкта; ідентифікатор друкованого медіа в Реєстрі (у разі реєстрації такого медіа).

Мова друкованих медіа в Україні – державна(українська). Друковані видання можуть виходити також й іншими мовами, але лише в порядку, визначеному Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», а зокрема статтею 25 цього закону.

Також, зареєстровані суб'єкти у сфері друкованих медіа повинні надсилати до Нацради, за її запитом та на безоплатній основі, контрольні примірники кожного випуску друкованого видання як в друкованій так і електронній формі (за наявності такої). Примірники кожного випуску друкованого видання мають зберігатися суб'єктами у сфері друкованих медіа протягом одного року з моменту їх поширення. Важливо звернути увагу й на те, що друковані медіа не можуть поширювати розклади програм аудіовізуальних медіа-сервісів держави-агресора (стаття 48, пункт 7) [1].

Реєстрація друкованих медіа в мирний час є добровільною і здійснюється з дотриманням вимог статті 63 Закону. Під час же воєнного стану відповідно до частини третьої статті 124 ця процедура для друкованих медіа є обов'язковою. Друковані медіа, які працюють ще на підставі отриманих у Міністерстві юстиції свідоцтв про реєстрацію, повинні наново зареєструватися упродовж року. Така перереєстрація є безкоштовною. По закінченню визначеного строку видані раніше свідоцтва про реєстрацію друкованих медіа будуть анульовані, а нова реєстрація відбуватиметься зі сплатою реєстраційного збору.

Заявниками, які мають на меті зареєструватися як суб'єкти у сфері медіа, можуть бути як юридичні особи так і фізичні. Державну

реєстрацію друкованих медіа здійснює Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення відповідно до пункту 31 частини першої статті 90 Закону. Варто наголосити і на тому, що до нормативної бази питання реєстрації та ліцензування суб'єктів у сфері медіа увійшли рішення Нацради від 18 травня 2023 р. № 349 «Про затвердження Положення про особливості ліцензування та реєстрації у сфері медіа в період дії воєнного чи надзвичайного стану» [2] та рішення Нацради від 18 травня 2023 р. № 352 «Про затвердження Порядку подання до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення заяв щодо реєстрації суб'єктів у сфері медіа» [3].

Для реєстрації друкованого медіа заявник подає заяву про реєстрацію суб'єкта у сфері друкованих медіа за формою, наведеною в додатку 5 до Порядку подання до Нацради заяв щодо реєстрації суб'єктів у сфері медіа. Зокрема, для юридичних осіб мають бути вказані такі відомості як: ідентифікаційні дані, адреса, за якою здійснюється редакційний контроль (у разі, якщо вона не збігається з адресою їх місцезнаходження), контактні дані (телефон, адреса електронної пошти), прізвище, ім'я та по батькові керівника юридичної особи та кінцевий бенефіціарний власник (за наявності). Фізичні особи мають вказати ідентифікаційні дані, місце реєстрації, контактні дані (телефон, адреса електронної пошти), вид та опис діяльності у сфері медіа (назва видання, вид, періодичність виходу примірників, територія та спосіб розповсюдження примірників, мова (мови) розповсюдження).

Подання заяви про реєстрацію суб'єктів у сфері друкованих медіа відбувається через електронний кабінет відповідно до визначеного Нацрадою порядку не пізніше ніж за 30 днів до початку здійснення відповідної діяльності. Важливо зазначити у цьому контексті, що до ухвалення Нацрадою рішення про введення в експлуатацію електронного кабінету заяви для реєстрації та документи, що їх супроводжують, подаються в паперовій формі, які надсилаються на

юридичну адресу або ж в електронній формі через електронну пошту Нацради. У разі подання заяви в електронній формі на заяву та супровідні документи накладається кваліфікований електронний підпис чи печатка відповідно до вимог Законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» [4] та «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [5]. Одночасно з поданням заяви про реєстрацію заявник надає Нацраді документ про сплату реєстраційного збору або здійснює таку сплату через електронний кабінет у розмірі прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого станом на 01 січня того року, в якому подається заява про реєстрацію. (Прожитковий мінімум на місяць для працездатних осіб станом на 01 січня 2024 р. становить 3028 грн. [6]). Реєстраційний збір сплачується до Державного бюджету України.

Закон України «Про медіа» передбачає й відповідні строки розгляду заяви. Так, протягом одного робочого дня після отримання заяви про реєстрацію Нацрада повідомляє заявнику реєстраційний номер поданої заяви та дату отримання заяви. У разі отримання неповної інформації Нацрада протягом 10 робочих днів з дня отримання заяви повідомляє про це заявника з наданням чіткого та вичерпного переліку відсутньої інформації. Протягом одного місяця з дня отримання заяви Нацрада ухвалює рішення про реєстрацію суб'єкта у сфері медіа, вносить відомості до Реєстру та повідомляє про це заявника. Такі дії регулятора регламентовані частиною тринадцятою статті 63 Закону.

У Законі також чітко представлені підстави відмови у реєстрації суб'єкта у сфері медіа. Зокрема, Нацрада може відмовити у реєстрації друкованого медіа, якщо подана заявником інформація не відповідає вимогам статті 63 Закону; якщо структура власності заявника не відповідає вимогам, визначеним частиною другою статті 15, частинами першою, другою та третьою статті 21, частиною першою статті 22,

частиною першою статті 120 Закону, у разі, якщо статтею 63 передбачено подання заявником відомостей про структуру власності; якщо заявником не сплачено реєстраційний збір; якщо заявник вже є зареєстрованим суб'єктом у сфері аудіовізуальних медіа із таким самим видом діяльності, під таким самим логотипом; якщо з дати скасування реєстрації відповідного суб'єкта з таким самим видом діяльності у сфері медіа минуло менше одного року; якщо до заявника в порядку, передбаченому Законом України «Про санкції» [7], застосовано санкції у виді заборони здійснювати діяльність у сфері медіа.

Відповідно до Порядку функціонування Реєстру суб'єктів у сфері медіа, затвердженого рішенням Нацради від 18 травня 2023 р., № 357, витяг з Реєстру надається за формами, визначеними у додатках 3–5 до цього Порядку [8], за заявою суб'єкта у сфері медіа, після введення в експлуатацію електронного кабінету. Закон також передбачає й наявність Свідоцтва про реєстрацію друкованого медіа.

Так, за даними Нацради, які були оприлюднені 30 березня 2024 року, з нагоди річної дії Закону України «Про медіа» в Україні було зареєстровано 2115 друкованих медіа[9]. Станом на 01 серпня 2024 року вже було зареєстровано 3157 суб'єктів у сфері друкованих медіа (газет – 1361, журналів – 1519, інших друкованих медіа – 637). Це – найбільша цифра зареєстрованих та існуючих медіа поміж інших суб'єктів у сфері медіа [10].

Важливе значення у процесі функціонування друкованих медіа має розуміння відповідальності за порушення у сфері медіа. Зокрема, йдеться про статті VIII розділу Закону, де зафіксовані загальні положення щодо системи державного нагляду і контролю у сфері медіа, заходи реагування на порушення законодавства і правила їх застосування. Безпосередньо, переліки порушень законодавства у сфері друкованих медіа наведено у статті 111. За тяжкістю усі визначені цією статтею порушення поділяються на незначні, значні та грубі. Згідно зі

статтями 99 і 116 Нацрада має повноваження застосовувати такі заходи реагування на порушення як: припис, штраф, анулювання ліцензії, скасування реєстрації, заборона видання та розповсюдження друкованого медіа. Останні три заходи застосовуються винятково за рішенням Нацради або за рішенням суду.

У той самий час, Закон не визначає порядок і строки звернення до суду для застосування цих заходів регулювання, проте доповнює Кодекс адміністративного судочинства України статтями, які визначають юрисдикцію і строки розгляду таких справ судом [11]. Проте, статтею 107 Закону встановлено строк давності притягнення до відповідальності, який становить один рік з дня вчинення порушення і не залежить від його тяжкості.

Отже, за грубі порушення до суб'єктів у сфері друкованих медіа застосовується штраф у розмірі від 10 до 15 мінімальних заробітних плат на день вчинення порушення, за значні – від 5 до 10 розмірів мінімальних заробітних плат на день вчинення порушення. У разі вчинення незареєстрованим суб'єктом у сфері друкованих медіа впродовж останнього року 3 незначних порушень, за які їм було винесено приписи, рішення про які не були скасовані та вимоги таких приписів не були виконані також застосовується штраф у розмірі від 5 до 10 мінімальних заробітних плат на день вчинення порушення. Для зареєстрованих суб'єктів у сфері друкованих медіа штраф у такому самому розмірі застосовується за 5 некасованих приписів протягом року на незначні порушення. (До речі, станом на 01 квітня 2024 року мінімальна зарплата в Україні становить 8 тис. грн. [12])

Варто зауважити, що при визначенні розміру штрафу, який обраховується у мінімальних заробітних платах, Нацрада враховує вид друкованого медіа, періодичність його виходу, територію, спосіб розповсюдження, тираж номерів, та ряд інші обставини, що безпосередньо впливають на рівень суспільної небезпеки вчиненого

порушення.

У разі вчинення зареєстрованим / незареєстрованим суб'єктом у сфері друкованих медіа значного порушення також накладається штраф. У випадку вчинення цими медіа за останній рік кожного наступного значного порушення після застосування штрафу, рішення про який не було скасовано у визначеному законом порядку стягується штраф у подвійному розмірі. Скасування реєстрації для зареєстрованих медіа або ж заборона видання та розповсюдження незареєстрованого друкованого медіа за рішенням суду застосовується у випадку вчинення значного порушення, якщо впродовж останнього року до суб'єкта було застосовано п'ять штрафів за вчинення значних порушень, рішення про які не були скасовані. Якщо суб'єкти у сфері друкованих медіа неодноразово вчиняють грубі порушення, то Нацрада також може заборонити видання та розповсюдження таких медіа за рішенням суду. Ця заборона діє і у разі відсутності реєстрації відповідно до вимог щодо діяльності суб'єктів у сфері медіа під час збройної агресії. Серед повноважень Нацради є й можливість тимчасового призупинення реєстрації друкованого медіа при втраті редакційного контролю у разі тимчасової окупації території.

Законодавче регулювання друкованих медіа передбачає також і контентні обмеження їх функціонування. Зокрема, йдеться про статтю 36 Закону, яка, по суті, кодифікує усі наявні контентні обмеження для суб'єктів у сфері медіа, що поширюють інформацію по території України. Дана норма містить заборони, які діють незалежно від наявності держави-агресора, воєнного чи надзвичайного стану або інших зовнішніх обставин і є постійними.

Стаття 36 містить 14 окремих пунктів із забороненим контентом, які можна згрупувати за інтересом, який вони захищають. Це – захист національної безпеки та територіальної цілісності; захист публічного порядку та прав інших осіб; захист публічної моралі та прав дітей.

Стаття 36 містить також і кілька відсилок на профільні закони із додатковими заборонами в інформаційній сфері. Аналіз контентних обмежень дає можливість розуміння наслідків поширення забороненої інформації. На відповідальність, перш за все, впливає тяжкість вчинених порушень, а також їх кількість. Контентні порушення у статті 36 є значними або грубими за своєю природою. Їх своєрідна кодифікація, яка існувала до цього в законодавстві та була нещодавно введена для захисту національних інтересів, потребує розробки Кодексів органами спільного регулювання, подальшої практики застосування таких заборон Нацрадою та судами. Вони цілком сумісні з Директивою ЄС та практикою Європейського суду з прав людини, відповідаючи сучасним тенденціям у сфері свободи вираження.

Важливе значення також для функціонування друкованих медіа та їх регулювання мали рекомендації та роз'яснення ключових аспектів Законів України «Про медіа» та «Про рекламу», які у квітні 2024 р. поширила Нацрада [13]. Зокрема, йшлося про дотримання норм цих законів, що стосувалося повідомлення даних і правил поширення реклами та спонсорства.

Так, наголошувалося на виконанні друкованими медіа норми частини четвертої статті 37 Закону України «Про медіа» щодо повідомлення ними вихідних даних; норми частини першої і абзацу 2 частини другої статті 9 Закону України «Про рекламу» щодо відокремлення реклами від іншої інформації і її маркування [14], норми пункту 14 частин першої статті 1 Закону України «Про рекламу» щодо заборони прихованої реклами. Окрім цього Нацрада звернула увагу друкованих медіа на розуміння ними обсягу реклами (стаття 14 Закону України «Про рекламу») на їх шпальтах, специфіку реклами лікарських засобів, медичної техніки, методів профілактики, діагностики лікування і реабілітації (статті 21, 22 Закону України «Про рекламу»), а також реклами алкогольних напоїв, торговельних марок, інших об'єктів права

інтелектуальної власності, під якими випускають алкогольні напої, азартних ігор (стаття 22, 22 (1) Закону України «Про рекламу»).

Важливо зазначити, що у цих рекомендаціях Нацради були чітко вказані «Вимоги до текстового попередження» відповідної реклами, а також підкреслено, що органи спільного регулювання у сфері медіа шляхом прийняття відповідних кодексів (правил) визначають вимоги до розповсюдження в медіа інформації про торговельні марки спонсора, під якими випускаються алкогольні напої.

Резюмуючи вищевикладене, необхідно підкреслити, що Закон України «Про медіа» поширює та вдосконалює державну регуляторну політику, зокрема, на друковані медіа, що у перспективі дозволить застосовувати заходи регулювання за поширення необ'єктивної чи недостовірної інформації, прихованої чи забороненої реклами до цього виду медіа. Норми Закону містять чіткий перелік порушень, за які суб'єкта у сфері друкованих медіа може бути притягнуто до відповідальності, та різні види відповідальності з урахуванням принципу пропорційності.

Подальша реалізація норм Закону України «Про медіа» дасть можливість створювати органи співрегулювання, зокрема, у сфері друкованих медіа, що сприятиме, відповідно до 92 статті Закону, свободі галузевого та іншого саморегулювання у сфері медіа та журналістики, яке діятиме на принципах добровільної участі, самоврядності та невтручання держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про медіа: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. Редакція від 11.02.2024 № 2849-IX.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

2. Про затвердження Положення про особливості ліцензування та

реєстрації у сфері медіа в період дії воєнного чи надзвичайного стану: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 18.05.2023 № v0349295-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0349295-23#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

3. Про затвердження Порядку подання до Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення заяв щодо реєстрації суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 18.05.2023 № v0352295-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352295-23#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 31.05.2005 № 2599-IV. Редакція від 31.12.2023 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

5. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 14.01.2020 № 440-IX. Редакція від 01.01.2024 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

6. Прожитковий мінімум в Україні 2024. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/wagemin/> (дата звернення: 11.11.2024).

7. Про санкції: Закон України від 09.11.2017 № 2195-VIII. Редакція від 08.03.2024 № 1644-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

8. Про затвердження Порядку функціонування Реєстру суб'єктів у сфері медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 18.05.2023 № 357.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0357295-23#Text> (дата

звернення: 11.11.2024).

9. Дячук К. Нацрада за рік дії Закону «Про медіа» найбільше зареєструвала друкованих медіа. Інститут масової інформації: веб-сайт. 01.04.2024. URL: <https://imi.org.ua/news/natsrada-za-rik-diyi-zakonu-pro-media-najbilshe-zareyestruvala-drukovanyh-media-i60322> (дата звернення: 11.11.2024).

10. Чернявський С. Медіа ландшафт друкованих медіа в Україні – 2024. Детектор медіа. 02.11.2024.
URL: <https://detector.media/infospace/article/234226/2024-11-02-media-landshaft-drukovanykh-media-v-ukraini-2024/> (дата звернення: 11.11.2024).

11. Кодекс адміністративного судочинства України. Редакція від 19.10.2024 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

12. З 1 квітня збільшиться розмір компенсаційних виплат роботодавцям, – Держслужба зайнятості. Урядовий портал: веб-сайт. 27.03.2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-1-kvitnia-zbilshytsia-rozmir-kompensatsiinykh-vyplat-robotodavtsiam-derzhsluzhba-zainiatosti> (дата звернення: 11.11.2024).

13. До уваги друкованих медіа! Роз'яснення щодо дотримання Законів «Про медіа» і «Про рекламу». Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення: веб-сайт. 18.04.2024. URL: <https://webportal.nrada.gov.ua/do-uvagy-drukovanyh-media-roz-yasnennya-shhodo-dotrymannya-zakoniv-pro-media-i-pro-reklamu/> (дата звернення: 11.11.2024).

14. Про рекламу: Закон України від 27.04.2024 № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

Процик Ірина

докторка філологічних наук,
доцентка кафедри
української преси Львівського
національного університету
імені Івана Франка

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ СПОРТИВНОЇ ГАЗЕТИ «ЗМАГ» У ТВОРЕННІ НАЦІОНАЛЬНОГО СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ

Спортивна газета «Змаг» (Перемишль–Львів, 1937–1939) увійшла в історію української журналістики як перший український великоформатний ілюстрований спортивний тижневик, що виходив друком за спільної громадської ініціативи найуспішніших українських спортивних клубів Галичини. Цей український часопис міжвоєнного періоду мав найдовшу історію видання та регулярно й оперативно публікував інформацію про спортивні події в Україні й у світі (про спорт високих досягнень – за сучасною термінологією) та про розвиток тіловиховання (фізичної культури) й масового спорту) в усіх куточках України.

В українському пресознавстві є кілька розвідок про історію розвитку періодичних видань у міжвоєнний час у Галичині, в яких з-поміж інших часописів проаналізовано й український спортивний тижневик «Змаг» [Ковпак: 2008, Кость: 2002, Сазонова: 2020], проте досі належно не оцінено роль цього тижневика у творенні національного спортивного дискурсу. Ця розвідка має на меті показати, як на сторінках «Змагу» формувалася національна мова спорту, вироблялася українська спортивна термінологія різних його видів, адже часопис став платформою для апробування національних спеціальних назв із галузі спорту, активне творення яких відбувалося в міжвоєнний

період. Ці назви однак не зафіксовані в українських лексикографічних виданнях через негативну дію позамовних чинників у советський період. Терміни міжвоєнного періоду практично не знані широкому загалові прихильників спорту, ба навіть фахівцям.

Екскурс в історію видання тижневика «Змаг» демонструє непрості умови його започаткування: наприкінці 1935—на початку 1936 р. під час засідань українських спортивних товариств Галичини обговорювано питання створення керівного органу українських спортивних інституцій, представницькі клуби яких виступали в польській державній лізі (С.Т. «Україна» Львів, У.С.Т. «Пролом» Станиславів, У.С.К. «Сян» Перемишль). Нова керівна структура, що її назвали Спортовим проводом, мала постати на зміну Українському спортовому союзіві (заснованому 1924 р.), на який постійно робила нагінку польська влада, а в 1937 р. остаточно ліквідувала. Де-юре згадана спортивна організації так і не розпочала діяльність, проте де-факто вона працювала й, з-поміж іншого, вповноважила перемишльський осередок проводу організувати видання газети «Змаг», що повинна була стати друкованим органом новоствореної керівної структури українського спорту в Галичині (про цей факт відомо з листування Івана Боберського та Степана Гайдучка [ЦДІАУ. Ф. 366, оп. 1, спр. 13, арк. 62–64, 66] із програмової статті редакції газети «Змаг» [Наші позиції. *Змаг*. 1937. Ч. 1. С. 1]).

Видання спортивного тижневика (виходив щопонеділка, за винятком кількох четвергових номерів, спочатку мав обсяг 8 сторінок, згодом – 4 сторінки) розпочато 1 лютого 1937 р. у Перемишлі, де побачило світ перших дев'ять чисел газети. Редакція тижневика містилася на вулиці Колійовій, 5. Розташування біля вокзалу давало змогу якнайшвидше отримувати матеріали залізницею від позаштатних кореспондентів із різних міст. Згодом редакція тижневика переїхала до Львова, де вийшли в світ всі подальші числа газети, починаючи з

десятого (загалом опубліковано 100 номерів видання: 46 – у 1937 р., 45 – у 1938 р., 9 – у 1939 р.). Видавцем газети в Перемишлі був голова Українського спортивного клубу «Сян» Степан Шах [Загальні збори У.С.К. «Сян». *Змаг.* 1937. Ч. 2. С. 2], а редактором перших чисел тижневика – провідник футбольної секції й лікар цього футбольного клубу Мирослав Куник. У львівський період редакційні обов'язки виконували Олександр-Євген Костик, Роман Сливка, Євген-Михайло Зиблікевич. У редакційній політиці тижневика визначено три головні напрямки діяльності видання: виховно-ідеологічну, організаційну й інформаційну. На шпальтах газети друкували статті Богдан Сич, Роман Сливка, Омелян Навроцький (псевдонім Онав із Делятина), Едвард Жарський, Тадей Чорній, Богдан Сич, Роман Гриців, Терентій Гіль, Богдан Ключень, серед яких були й чинні спортсмени, зокрема, Ізидор Данів і Богдан Ліськевич – футболісти С.Т. «Пролом» Станиславів), Ембард (Михайло Бардин – футболіст У.С.К. «Скала» Мостиська), що уможливлювало публікування звітів про матчі, збагачених відомостями безпосередньо від їхніх учасників. Дуже ґрунтовною й інформативною була футбольна рубрика «Так грає світ футбол», до якої регулярно дописував нападник С.Т. «Пролом» Станиславів Ізидор Данів, аналізуючи тактику й технічні прийоми, використовувані у футболі.

Часопис мав інформаційні рубрики: «Про що в тижні гуло», «Останні відомості», «Чи знаєте, що?» (про спорт на українських землях і в світі), «Це вас зацікавить», «Комунікати», «Ріжні вісти¹», «Що пише преса», «По всьому світу», звіти про спортивні чемпіонати – «Мистецтва Окружної Ліги» (згодом «Окружна Ліга»), «Державна Ліга», «Мистецтва А класи», «Міжокружні змагання», «Футбольні змагання», «Футбол» і «Між двома воротами» (про футбольні першості), «Чаша Дейвіса» і «Слідом білого мячика» (про турніри з

¹У цитатах із матеріалів, опублікованих на сторінках тижневика «Змаг», збережено особливості тогочасного правопису і пунктуації, що їх використовували в міжвоєнний період у Галичині (зокрема, відсутність апострофа, розрізнення л і л' тощо).

великого тенісу), «Легкоатлетика» і «Легкоатлетичний калейдоскоп» (про легку атлетику), «TourdeFrance» і «Шляхом великого рейду» (про велоперегони), «На ледяному дзеркалі» і «Гаківка» (про хокей), «На білих верхах і долах» (про лижний спорт) «Рагбі», «Ситківка», «Пінг-понг», «Веслярство», «Бокс» і «На рінгу» та рубрики, які стосувалися спорту загалом: «На різних / інших грищах», «Спорт у цифрах». Результати поєдинків друковано в рубриках: «Закордонні висліди», «Інші висліди», «Підсумки тижня», «Підсумки останніх тижнів» і в окремих таблицях результатів – «Табеля Окружної Ліги». Спортивні події анонсовано в рубриках «Калєндарець змагань» і «Куди йдемо в неділю?» (тут зазвичай подавано інформацію про майбутні футбольні матчі). Уже зі самих назв рубрик помітно, що тижневик пропагував національні відповідники до чужомовних термінів багатьох видів спорту (*веслярство, гаківка, ситківка*). Уживаною міжнародні назви (*бокс, пінг-понг, рагбі, футбол*), які функціювали паралельно з питомими номінаціями.

Не оминав часопис і питань масовості спорту, зокрема його розвитку в селах, подаючи відомости з різних малих місцевостей у рубриках «Гамірно по селах», «По наших селах», «Голосяться села», а також питань розвитку спорту серед молоді – в рубриках «Мистецтво юніорів», «Сторінки шкільного спорту», «Зі шкільного спорту». Аспектам організації спортивного життя українців і проведення тіловиховних заходів відведено рубрики «З організаційного життя», «Сокільська хроніка», «На сокільському фронті».

На сторінках «Змагу» започатковано публікування художніх творів на теми спорту, що було новаторським у цьому спортивному часописі. Постійними авторами фейлетонів спортивної тематики були письменники Іван Смолій, (псевдонім Гіякинт Брунька), і Роман Купчинський (псевдонім Галактіон Чіпка).

У 1938 р. часопис «Змаг» провів перший в історії українського

спортивного руху конкурс для визначення десятих найліпших спортсменів. Для цього в кожному номері газети надруковано купон, який міг заповнити кожен охочий, вписавши десять найкращих українських змагунів. Така ініціатива свідчить про налагоджене спілкування редакції «Змагу» з читачами, що давало змогу залучити до спортивного дискурсу широкі кола українців. Це підтверджує й поява рубрик «З листів до редакції», «Листування редакції», «Листування адміністрації».

Великою заслугою часопису є те, що його шпальти стали платформою для апробування української спортивної термінології, що дало змогу сформувати в Галичині систему українських спеціальних назв зі сфери спорту на національній мовній основі. Автори й редактори часопису використовували спортивні терміни початку ХХ ст., що їх запропонував започатковувач національного тіловиховання і змагу Іван Боберський (*аут – бічняк, велоспорт – наколесництво, гімнастика – руханка, голкіпер – воротар, лижний спорт – лецетарство, корнер – наріжняк, футбол – копаний м'яч, центрфорвард – чільник*) [Процик: 2021]. До багатьох чужомовних спортивних термінів подали питомі відповідники учні й послідовники Івана Боберського – Степан Гайдучок, Павло Зимак, Тарас і Петро Франки (*волейбол – відбиванка, інвентар – приладдя, спортзал – рухівня, суддя – безсторонник*). Авторство більшості термінів не відоме, але часто це вдалі питомі назви, які відображають мовну картину світу українців, є найменуваннями з національно-культурною специфікою (*баскетбол – кошиківка, бігова доріжка – біжня, бокс – навкулачництво, боротьба – дужання, марафон – біги довгі, ковзанярський спорт – совгарство, легка вага (у боксі) – вага пера, роздягальня – одягальня, санний спорт – санкарство, спринт – біги короткі, стрибок у висоту – скок у височінь, туризм – мандрівництво, итовхання ядра – стусан кулею*). Національна за походженням лексика

домінувала в терміносистемах усіх тодішніх спортивних дисципліні загальноспортивній термінології, вживаній у статтях на сторінках «Змагу»: *виграна (перемога), воковер (технічна поразка), грище (поле для гри), здобуття воріт (гол), дружина (команда), змаг (спорт), змагун (спортсмен, спортсевець), карний коп (штрафний удар)*. Ці терміни засвідчують розбудованість системи питомих спортивних назв у всіх видах спорту.

Аналіз публікацій у тижневику «Змаг» свідчить не лише про виокремлення спортивної журналістики як осібної галузі, а й про активне творення українського спортивного дискурсу й інтенсивне формування національної термінології спорту в міжвоєнній Галичині. Перспектива досліджень полягає у виробленні практичних рекомендацій для сучасних спортивних журналістів щодо вживання питомих українських термінів, уникання надмірної кількості англізмів, до більшості з яких уже в міжвоєнний період знайдено національні відповідники.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Змаг*. Перемишль. 1937. Ч. 1–9; Львів. 1937–1939. Ч. 10–100.
2. Ковпак В. *Українська спортивна преса Галичини 20–30-х років ХХ ст.* Львів: НДЦ періодики ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2008. 236 с.
3. Кость С. А. Спортивно-руханкова преса. Кость С. А. Нариси з історії західноукраїнської преси першої половини ХХ ст. Структура. Ч. II. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка. 2002. С. 189–202.
4. Процик І. Р. Футбольна лексика у формальному та неформальному дискурсах: Автореферат дисертації ... доктора філологічних наук: 10.02.01. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 38 с.

5. Сазонова Ю. О. Спортивна журналістика України: історія, еволюція, трансформація. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 276 с.

6. Центральний державний історичний архів України. Ф. 366, оп. 1, спр. 13, арк. 62–64, 66. Листи Степана Гайдучка до Івана Боберського про діяльність і стан справ у гімнастичному товаристві «Сокіл-Батько». Т. III (1935–1936).

Решетуха Тетяна

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка
Тернопільського
національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка.

Кушнір Оксана

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка
Тернопільського
національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

**ПРЕСОДРУКУВАННЯ НА ТЕРНОПІЛЛІ ПЕРІОДУ
АВСТРО-УГОРСЬКОГО ПАНУВАННЯ (1886-1918 РОКИ)**

Пожвавлення суспільної активності галичан, створення широкої мережі провінційних громадських, освітніх, культурних, господарських інституцій, а відтак, зростання національної самосвідомості в останній чверті XIX століття призвели до зародження і становлення на Тернопіллі українськомовних періодичних видань, на сторінках яких порушувались важливі проблеми соціального і громадського життя краю. Українська періодика постала в середовищі тогочасної іншомовної преси. У краї на той час виходили польськомовні та російськомовні часописи: «Prawda» у Бережанах (1882), «Podolanin» у Тернополі (1878), «Волынскиѣ епархиальныѣ вѣдомости» (1867) та «Почаевский Листокъ» (1887) у Почаєві [1; 9].

Першою ластівкою українськомовної періодики на теренах краю була рукописна газета «Сніп», яку в 1876 році видавали учні Тернопільської гімназії – члени товариства «Громада» [5, с. 5].

Започаткував українську друковану періодику краю часопис *«Однѣвка Березаньска»*, виданий 2 лютого 1886 року греко-католицьким священником Сильвестром Лепким (батьком видатного українського письменника, науковця і громадського діяча Богдана Лепкого). Видання мало на меті збір коштів на руську (українську) бурсу в Бережанах, що і зазначалося у підзаголовку.

Через три роки у Бережанах з'явився *«Посланникъ»* – ілюстрований церковно-народний двотижневик греко-католицького спрямування, що виходив з ініціативи та за редагування місцевого греко-католицького священника Лева Джулинського упродовж 23 років: з квітня 1889 року по лютий 1911 року. *«Посланникъ»* друкувався етимологічним правописом, бо, на думку редактора, ним послуговувалася переважна більшість українців Галичини [3, с. 4]. Контент часопису формувався з матеріалів релігійно-морального змісту, белетризованих замальовок та епістолярних повідомлень про життя українського селянства і міщанства Галичини, просвітницьких публікацій про «далекіи, чужіи краи», побут та звичаї інших народів, про місіонерську працю греко-католицьких священників, правничих, медичних, господарських порад, розважальних матеріалів [1, с. 59]. Л. Джулинський з незмінною увагою ставився до своїх читачів, про що свідчать, зокрема, примітки, які пояснюють незрозумілі слова, висловлюють ставлення редакції до дописів читачів тощо. Вдале художнє оформлення, спеціальні сигнали-символи, якими виділялася найважливіша інформація, впізнаваність рубрик та й часопису загалом, зробили його популярним не лише в Галичині, а й за її межами. Пересічний наклад видання становив 5 тис. примірників. Поважним був також і авторський колектив часопису. Крім публікацій незмінного редактора-видавця, тут друкувалися твори С. Лепкого, В. Гнатюка, Ю. Насальського, Г. Сенкевича, В. Щурата та інших відомих і маловідомих авторів. Це була одна із найтриваліших видавничих спроб

не лише Тернопілля, а й усієї Східної Галичини того часу.

Ще одним успішним проектом Л. Джулинського як видавця і редактора стали *«Книжечки Миссійні»*, що їх він почав видавати у 1890 році. Щомісячне освітньо-релігійне видання невеличкого формату (32 сторінки, формат 16⁰ аркуша), що містило невеликі за обсягом прозові та віршовані тексти на релігійну чи дидактичну тематику, молитви, «образки», краєзнавчі замальовки, стало особливо популярними серед селян. Пересічний наклад окремого видання становив 4 тис., а окремих чисел – сягав 10 тис. примірників [1, с. 64].

Наприкінці XIX століття з'явився перший український часопис і в Бучачі. Газета *«Громадське Слово»* ставила за мету пробудження національної свідомості, людської гідності селян бучацького та сусідніх повітів і друкувала публіцистичні матеріали та поетичні твори патріотичного змісту.

У Тернополі українськомовні часописи з'явилися майже на чверть століття пізніше, ніж на Тернопіллі загалом. У 1904 році тут практично одночасно почали виходити *«Подільський Голос»* (орган Тернопільської народної організації за редакцією Ізидора Голубовича та Остапа Постригача) та місячник для молоді *«Молодіж»*, видавцем і редактором якого був викладач Тернопільської Цісарсько-Королівської гімназії імені Франца-Йосипа I письменник Євген Мандичевський. Тематика газети *«Подільський Голос»* охоплювала різноманітні сфери життя: громадське життя містян-українців, утиски з боку польських урядовців, дискримінація української школи, соціально-економічна та політична ситуація в Галичині тощо. Особливу увагу приділяли питанням організації та діяльності громадсько-політичних, культурних, освітніх, економічних, молодіжних товариств і організацій краю, підкреслюючи їх значення для розбудови соціально-економічного життя. Часопис успішно виконував узяті на себе зобов'язання, з його появою «закипіло живійше народне жите в цілім повіті, ціла народна так

просьвітна, як і політична робота набрала більшої пляновості стала ся успішнішою», але у липні 1907 року часопис припинив своє існування з «причин браку людей, охочих до народної праці» [1, с. 84].

У січні 1904 року вийшло друком і перше число *«Молодіжи»* – «Місячника для учащоїся молодіжи». Це було велике за обсягом видання (348–368 сторінок річно) у м'якій кольоровій палітурці. Часопис ставив за мету «вціпляти і піддержувати здорового духа горячого патріотизму нашої молодіжи, розбуджуючи zarazом в ній змилованє до витривалої, розумної праці» [8, с. 1], «прийти з помочєю» до тих молодих людей, які «понимають поважно працю над собою і хочуть стати позитивними членами суспільности» [7, с. 1]. На його сторінках друкувалися матеріали про життя і творчість українських та зарубіжних письменників, їхні твори, пізнавальні публікації з української та зарубіжної історії, природознавства, книгознавства. У виданні публікувались зокрема, Б. Лепкий, М. Старицький, І. Франко, Н. Кобринська, М. Коцюбинський, Марко Вовчок, Катря Гриничева, Й. В. Гете, А. Чехов, Ж. Верн (у перекладах) та інші. Деякі публікації часопису виходили окремими виданнями накладом *«Молодіжи»*.

У 1905 році відродилася українська періодика в Бучачі, де почала виходити двомовна польсько-українська газета *«Sluiba dworska»* (*«Двірська служба»*). Радикальне періодичне видання друкувало матеріали про тяжке життя залізничників Бучацького повіту. Її українське відділення очолив О. Назарук – майбутній комісар преси в уряді УНР, відомий публіцист і громадський діяч [10, с. 216–220]. Більшість матеріалів подавалась у формі запитань і відповідей, що робило публікації доступними пересічним читачам. Після двічі конфіскованого 6/7 числа часопис припинив своє існування у грудні 1905 року.

Початок ХХ століття характеризується поширенням різновекторних політичних рухів у краї. Так, у той час активно

просувалися ідеї москвофільства, рупором яких на Тернопіллі була двотижнева газета *«Русская Воля»* (1907–1911), публікації у якій мали переважно пропагандистський характер, а її автори закликали до об'єднання «всього русского народа» [1, с. 94], виступаючи проти греко-католицьких священників, прогресивних громадсько-політичних діячів краю.

Соціалістична ідеологія пропагувалася на шпальтах двотижневика *«Червоний Прапор»*, який виходив з квітня 1906 року в Тернополі. Тут роз'яснювалася програма соціал-демократичної партії (хоча часопис був позапартійним), публікувалися повідомлення про страйки і віча у Галичині, матеріали про соціально-економічне життя українців у Російській імперії.

Того ж року в Бережанах вийшов українсько-польський додаток до львівського видання УСДП *«Земля і Воля» «Робочий люд»*, присвячений виборам до Державної Ради у Відні 1907 року. Газета закликала підтримати кандидатуру соціал-демократа М. Ганкевича, роз'яснювала програмові засади УСДП, розповідала про її діяльність у повіті. Вийшло лише одне число часопису, тому його можна вважати одноденкою.

Після припинення у 1907 році видання *«Подільського Голосу»* в Тернополі не було свого друкованого органу, який би консолідував усі національно-патріотичні сили краю, обстоював національні інтереси українців. Цю місію взяло на себе новостворене *«Подільське Слово»*, що виходило в Тернополі в 1909–1912 роках. Залишаючись позапартійним органом і підтримуючи всі національні сили Галичини, часопис вороже ставився до москвофілів, вважаючи їх ворогами українського народу. Окрім громадсько-політичних проблем і українсько-польських взаємин, особливу увагу видання приділяло питанням шкільництва та культурно-освітніх товариств.

Першим і єдиним на той час фаховим періодичним виданням для пасічників у Західній Україні став друкований орган Товариства пасічників «*Український Пасічник*», перше число якого вийшло друком у січні 1914 року [4, с. 196]. Часопис припинив своє існування у серпні 1914 року, з початком Першої світової війни. Як влучно зазначив В. Ігнатієнко, упродовж «своєї півстолітньої історії галицько-подільські часописи пережили дуже важкі катастрофи: одну року 1914... Як відомо, в серпні 1914 року російський царат окупував ціле Галицьке Поділля. Одним з перших заходів російської адміністрації в Галичині була заборона всієї місцевої української преси. Тоді й перестали існувати часописи на Галицькому Поділлі» [6, с. 7].

Українськомовна періодика краю на чотири роки призупинила своє існування. У дозволах на продаж періодики, виданих Тернопільським губернатором у вересні 1914 та лютому 1915 років, у переліку часописів також немає жодного українського [2, арк. 15, 18, 32].

Усього в період австро-угорського панування на Тернопіллі видавали 12 друкованих часописів, більшість з яких – з приватної ініціативи їхніх засновників, видавців та редакторів. Тематику публікацій формували суспільно-політичні події в Галичині та Австро-Угорщині, соціально-економічне становище українців краю, відносини з поляками та утиски з їхнього боку, національно-патріотичне виховання (передовсім молоді), просвітницька діяльність тощо. Загалом українська преса періоду Австро-Угорської імперії була вагомим чинником суспільного і культурного поступу нашого народу, відігравала важливу роль у формуванні та збереженні національної самосвідомості українців краю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Галушко М. Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.) : історико-бібліографічне дослідження / НАН України ;

ЛНБ ім. В. Стефаника; Відділення «Науково-дослідний центр періодики» ; відп. ред. Л. В. Сніцарчук. Львів, 2008. 352 с.

2. Державний архів Тернопільської області. Ф. 322. Канцелярія Тернопільського губернатора. Оп. 1. Спр. 62. (Рапорти окремих осіб і листування про дозвіл на торгівлю друкованими творами, відкриття друкарень і фотографій) [рос.]. 249 арк.

3. Джульїнський Л. Ответь «Народной Часописи». *Посланникъ*. 1892. Ч. 9. С. 4.

4. Животко А. Історія української преси. Мюнхен : Український технічно-господарський інститут, 1989–90. 334 с.

5. Животко А. Рукописні часописи української молоді. Львів : Накладом Тов-а «Взаїмна Поміч Українського Вчительства», 1938. 28 с.

6. Кривецький І. Часописи Галицького Поділля : історико-бібліографічні матеріали з рр. 1882–1927. *Часописи Поділля : історично-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776–1926) та 10-ліття існування УС РР* / склали М. Білинський, Н. Співачевський, та І. Кривецький ; за ред. В. Отамановського. Вінниця, 1927–28. С. 3–21.

7. Мандичевський Є. Від редакції. *Молодіж*. 1904. Ч. 10. С. 1.

8. Мандичевський Є. Дорога молодіже! *Молодіж*. 1904. Ч. 1. С. 1.

9. Мілясевич І. Періодичні видання Волинської губернії ХІХ – початку ХХ ст. : історико-бібліографічне дослідження / наук. ред. М. М. Романюк. Львів, 2004. 376 с.

10. Українська журналістика в іменах / за ред. М. М. Романюка. Львів, 1996. Вип. ІІІ. 424 с.

Рогова Тетяна

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка
кафедри журналістики
Запорізького національного
університету

«ЕСТЕТИКА НЕІДЕАЛЬНОСТІ» У КОНТЕНТІ СУЧАСНИХ БЛОГЕРІВ

Блогосфера України змінюється повсякчас, враховуючи виклики сьогодення, зміни алгоритмів соціальних мереж (політика блокування, тіньового бану, видача в перші рекомендації сторіз, рилз у певній ніші), особисті фактори авторів (настрій, психологічний стан) та загалом інформаційна карта у світлі військових дій, регулярних обстрілів міст, втрати територій, окупації. Фокус уваги змінюється на особисте, «тут і зараз», життя без прикрас, проте поруч із цією відкритістю є виклик занадто демонстраційного контенту, який є особистим, трендовим, проте не завжди з інформаційним насиченням, експертною складовою та корисним змістом. Підкреслимо: після лютого 2022 року більшість українців опинились в неідеальних умовах, тому існує суттєвий запит саме на подібний контент, який дозволяє, зокрема в мережі, зрозуміти на основі побачено, що вони не одні такі, ототожнити себе з іншими людьми.

Цікавим аспектом дослідження є той факт, що «пропаганда щирості» та «естетика неідеальності» прийшли в блогосферу з мистецтва, зокрема Східного. Показово, що японська естетика Вабі Сабі, що буквально перекладається як «краса в неідеальному» пропагує мінімальне втручання в усе, що нас оточує» та «красу у скромності, красі». Поняття вабі-сабі має багато значень. Зазвичай його переводять як «скромна краса». Під словом “вабі” мається на увазі простота,

усамітнення, відчуженість від мирської суєти, недосконалість. «Сабі» означає прісність, незворушність, іржу, старовину. У давнину цим поняттям описували поетичну красу в'янучої природи, світлий смуток» [3]. Цей напрямок відгукується з екологічністю використання одягу, посуду, наданні переваги на придбання вживаної речі, її реставрації, ніж покупки нової.

Зауважимо, що тренд на неідеальність є одним із найвагоміших у сучасному розвитку блогосфери, зокрема персональних сторінок. Говорячи про основні варіанти прояву тренду, визначимо такі:

- демонстрація «неістаграмного» побуту (з елементами бруду, старих меблів тощо);
- вихід в сторіз з мінімальним макіяжем, або зовсім без нього;
- простий, несвятковий проте чистий одяг;
- серії фотографій екстер'єрів старих будинків, вінтажних інтер'єрів, посуду тощо;
- розповіді про власні помилки, пережиті критичні ситуації та шляхи їх подолання.

Після повномасштабного вторгнення інфлюєнсери, відомі люди, зірки часто публікували сторіз із слозами, у стані істерики (Yulat, Verba, AllaTravinska, KateRepahova) та інші. Зрозуміло, що емоційний стан людини зазнає змін під дією значної кількості негативної інформації, патогенних інформаційних приводів. Підкреслимо: вираження актуального стану, особливо без «вилизанності», його демонстрація аудиторії є проявом неідеальності, щирості та відкритості. Це може відкрити попередньо сформований блогера по-новому для його сформованої аудиторії, проте не варто уникати і потенційних ризиків того, що раніше створений ідеальний образ може пересилити, оскільки навколо нього сформований усталений стереотип, до якого тяжіли.

Дослідниці Я. Ходочук та Ю. Маслова, досліджуючи сексизм в

рекламі вказують: «Потрібно відходити від стереотипних моделей поведінки, адже нове покоління все частіше критикує такі кампанії і вимагає демонструвати натуральність, неідеальність та справжність, тому що саме це підкуповує споживачів, які втомились від ідеальної картинки та гендерної нерівності» [4, с. 212]. Принагідливо вкажемо: у сучасному блогінгу поняття «ідеальної картинки» стало досить розмитим, у журналістиці аналогічно; в останньому більше асоціюється з професійною подачею, оперативністю, відсутністю різного виду помилок, певною ексклюзивністю, власними джерелами, що володіють цікавою, нікому недоступною інформацією.

Ще у 2020 році команда ресурсу Outsourcing.team уклала перелік 10 трендів SMM. Саме неідеальність та природність вважались важливими, оскільки «користувачі соцмереж втомилися від вилізаних фото, випромінювань успіху і продуктивності з усіх щілин» [1]. Наголосимо, що важливо розмежовувати неідеальність з неякісним (графічним, кольоровим) оформленням сторінки, наявністю помилок, втратою спільної лінії у подачі тощо; також важливо розуміти, що неідеальність в особистому блозі легше створювати та транслювати – натомість на сторінках професійного медіа варто не нехтувати стандартами та правилами, що існують у журналістській діяльності. Прояви неідеальності та щирості можуть проявлятися у матеріалах про редакцію, її членів, героїв, але тут важливо розуміти про важливість дотримання правил пунктуації, граматики, чесності, оперативності та інших журналістських стандартів. Одним із яскравих прикладів подачі збалансованої та якісної інформації, у сучасному диджиталізованому виді варто виділити редакцію мікромедіа із Запоріжжя «ЯкТиТам» (Yaktutam) [5].

Лідери думок, які сформували репутацію у більшості в онлайн-середовищі, в період емоційного виснаження, регулярних повітряних атак з боку країни-агресорки, засилля негативних новин з фронту,

особистих трагедій та кризових ситуацій близьких, викликаних війною, повинні бути максимально щирими, оскільки і їх поведінка формує у підписників бажання повторювати, наслідувати, у деяких випадках допомагати фінансово. Подача неідеального контенту, на думку комунікаційниці, професійної досвідченої журналістки та блогерки у стилі lifestyle Анни Жук, озвученої на зустрічі зі студентами Запорізького національного університету, «є терапією, яка дозволяє знизити завищені очікування до себе, надмірні вимоги, скоротити частоту та інтенсивність самоцькування. При цьому не потрібно транслювати в контенті те, що суперечить власним моральним правилам та принципам, особливо, якщо мова йде про медійників, комунікаційників» [2].

На нашу думку, тренд на неідеальність є здоровою відповіддю інформаційного суспільства на стереотипізацію, навіяну Instagram за попередній період «успішного успіху»: досягнення мільйонних статків до 25–30 річного віку, шикарне житло, автівка, бізнес, який приносить дохід, вдале заміжжя (одруження), розумні активні діти, ідеальна зовнішність тощо. Говорячи про запит на щирість з боку аудиторії, варто наголосити на важливості цієї щирості як об'єктивної картини дійсності, такої, що не створена спеціально та штучно (часом артистично – прим. авт) під цей запит.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Головні SMM-тренди 2020 року. *Outsourcing.team*. URL: <https://outsourcing.team/uk/blog/smm-blog/golovni-smm-trendi-2020-roku/> (дата звернення 13.10.2024).

2. Мась Р. Випускниця журфаку ЗНУ розповіла про «тренд на неідеальність» та «пропаганду щирості. *Офіційний сайт ЗНУ*. URL: https://www.znu.edu.ua/cms/index.php?action=news/view_details&news_id=63567&lang=ukr&news_code=vipusknitsya-zhurfaku-znu-rozpovila-pro---

-trend-na-neidealnist----ta----propagandu-schirosti--- (дата звернення 13.10.2024).

3. Павленко М. Японська естетика вабі-сабі – краса в неідеальності. *Stm.net.ua*. URL: <https://stm.net.ua/yaponska-estetyka-vabi-sabi-krasa-v-neidealnosti/>.

4. Ходачук Я., Маслоva Ю. Сексизм у дискурсі реклами України. *Journal of Education, Health and Sport*. Online. 4 December 2021. Vol. 11.№ 11, pp. 207-213.

5. Yaktutam. Instagram. URL: <https://www.instagram.com/yaktytam/> (дата звернення 12.10.2024).

Семенко Світлана

кандидатка філологічних наук,
професорка, завідувачка
кафедри журналістики
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка

**ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЛЯ
ПОЛТАВСЬКИМИ ОНЛАЙН-ВИДАННЯМИ «ЗМІСТ» І
«ПОЛТАВСЬКА ХВИЛЯ» КРІЗЬ ПРИЗМУ ПРОФЕСІЙНИХ
СТАНДАРТІВ ЖУРНАЛІСТИКИ**

Якісні регіональні медіа є платформою для обговорення та вирішення важливих соціально значущих проблем у громаді. Однією з таких вкрай болючих проблем є тема домашнього насилля, яка через свою нездорову масштабність побутування в українському суспільстві систематично й фахово висвітлюється у провідних полтавських онлайн-виданнях «Полтавська Хвиля» і «Зміст». У своїх медіаматеріалах журналісти обох видань не лише інформують жителів Полтави й Полтавщини про негативне суспільне явище, яким є домашнє насильство, а й ведуть активну боротьбу проти вкорінених у суспільстві стереотипів, пов'язаних із проявами домашнього насилля.

Так, у звіті про роботу Полтавської обласної прокуратури за перше півріччя 2024 року маємо статистичні дані: кількість правопорушень пов'язаних із домашнім насильством зросла на 46 % (з 215 до 314 випадків). Внаслідок дій кривдників потерпіли 263 жінки та 14 дітей. До судів області направили 255 обвинувальних актів щодо людей, які вчиняли домашнє насильство. Наведена статистика засвідчує, що проблема домашнього насильства в Україні під час воєнного стану не втратила своєї актуальності.

Припускаємо, що збройний конфлікт загострює проблему насильства, оскільки агресія, зміна звичного ритму життя, необхідність пристосовуватися до нових обставин життя можуть бути тими факторами, які впливають на вчинення домашнього насильства.

26 серпня 2024 року на сторінках інтернет-видання «Зміст» у публікації Альони Ягольник «Кривдників, які вчиняли домашнє насилля, притягують до відповідальності» наводяться такі дані за 2024 рік: «З початку року до поліції надійшло 2 тис. 300 повідомлень про домашнє насильство. На кривдників складали адмінпротоколи та забороняли наближатися до постраждалих. За 4 місяці 2024 року на порушників склали 1 тис. 950 протоколів. Також стосовно кривдників відкрили 33 кримінальні провадження. Наразі понад 5 тисяч людей, які вчиняли домашнє насильство, перебувають на профілактичних обліках правоохоронців області. Також стосовно кривдників винесли 1 тис. 518 термінових заборонних приписів» [1].

На жаль, проблема домашнього насильства для українського суспільства була в останні десятиліття актуальною та поширеною, що змусило Україну вносити законодавчі зміни у сфері домашнього насильства.

Зокрема, у 2018 році був прийнятий та набув чинності Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», а також внесено низку законодавчих змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України, а також Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині притягнення до відповідальності за домашнє насильство.

Наразі до правоохоронних органів звертаються не тільки постраждалі, але й особи в інтересах самих постраждалих, що означає те, що поступово українське суспільство відходить від наративу «моя хата з краю», а домашнє насильство перестає бути особистою справою

кожного/ї. Позитивно, що наративи на кшталт «сама винна», «ти ж знаєш, що це його нервує», що зводиться до звинувачення постраждалої у тому, що трапилося, відтепер вже викорінюються та поступово втрачають свою актуальність.

Медіа не лише інформують, а й здатні формувати суспільну думку та боротись із вкоріненими в суспільстві стереотипами.

Українські медіа можуть допомогти боротися проти означеної проблеми, перш за все, повертаючи її в порядок денний та інформуючи про неї суспільство.

Позитивно, що на сторінках провідних полтавських інтернет-видань висвітлення теми домашнього насильства має системний, а не принагідний характер, скажімо, коли матеріали аналізованої тематики з'являються в період проведення щорічної Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства» (з 25 листопада до 10 грудня) чи 25 листопада у Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок.

Полтавські медійники і медійниці чітко дотримуються збереження анонімності потерпілих від домашнього насилля, навіть у супереч героїв чи героїнь публікацій, які не заперечують проти розкриття своєї особи, керуючись емоційним запалом поквитатися з кривдником чи кривдницею, а не раціональною оцінкою можливих наслідків своїх «одкровенень».

У багатьох матеріалах журналістами / журналістками чи залученими експертами / й експертками в доступній для аудиторії формі пояснюються види насильства, його причини та наслідки, розвінчуються найбільш поширені стереотипи про суспільну роль жінки й чоловіка, наголошується на видах допомоги постраждалим, й водночас зацентровано увагу на термінах покарання і притягнення до відповідальності кривдників. Зокрема у публікаціях «Полтавської хвилі» «Побиття, образи, секс і гроші – розповідаємо про домашнє насилля», «Кожна п'ята дитина в Україні є жертвою сексуального

наси́льства», «Б'є – значить НЕ любить»: полтавці звернулися до жертв домашнього насильства», «Б'є, значить, любить: психологиня розповіла про форми домашнього насильства та про те, чи варто одразу тікати» (Анатолій Кривошاپко «Полтавська хвиля»))» представлено ключові поняття, які стосуються домашнього насилля, у доступній формі пояснюється алгоритм дій для потерпілих від домашнього насилля. Серед аналізованого масиву публікацій, що стосуються теми домашнього насилля в аналізованих інтернет-виданнях не має жодної, в якій би надмірний драматизм і надлишкові деталі призвели б постраждалих до ретравматизації.

Спільним для всіх матеріалів на тему домашнього насильства є й інформаційний блок, в якому вказано адреси й телефони організацій і служб, куди може звернутися кожний / кожна, опинившись у ситуації насильства.

Наприклад: «У випадку домашнього насильства слід викликати поліцію за телефоном 102 або звернутися особисто до найближчого відділу поліції та подати заяву». Або: «Наразі на базі Урядового контактного центру діє спеціалізована гаряча лінія для постраждалих від домашнього насильства – 1547. Також можна звернутися на телефонну лінію Полтавської ОВА: 0800502230». Чи: Якщо ви потребуєте допомоги, то звертайтеся на лінію 102 або до Притулку для жінок, який діє при БО «Світло надії».

Прикметно, що журналісти й журналістки «ЗМІСТу» й «Полтавської хвилі» у медіатекстах про домашнє насилля беруть за основу реальні історії людей, доповнюють матеріали історіями успіху.

У розлоговому інтерв'ю кореспондентки «Полтавської Хвилі» Ярослави Фоніної з колишньою керівницею Притулку для жінок від благодійної організації «Світло Надії» Оленою Чикуровою (нині медикиня 18-ї окремої бригади армійської авіації) «Вона до нас приїхала з животом, дітьми і в жахливому стані. Частина її руки не

працювала, два пальці відрубані»: де полтавки шукають порятунку» у доступній формі розкривається небезпека, яку несе в собі домашнє насилля, доноситься ключовий меседж: жодна форма насилля немає права на виправдання.

У публікації маємо реальні історії потерпілих від домашнього насилля, передані без надмірної драматизації та віктимізації, підсилені коментарями Олени Чикурової, директорки полтавського Притулку для жінок.

Журналістка висвітлює історії успіху жінок, котрі наважились і звернулися по допомогу фахівців полтавського Притулку для жінок і змінили на краще своє життя, а часто й життя своїх дітей. Наведені в тексті історії викликають довіру в аудиторії інтернет-видання, бо ними поділилася фахівчиня-надавачка послуг із реабілітації постраждалих від домашнього насильства.

Варто зазначити, що публікацію логічно доповнюють фото, що зроблені з дотриманням вимог незавдання шкоди героям публікації: журналістка не показує обличчя жінок і дітей, бо має чітке розуміння: у «притулку живуть жінки та діти, яким стало небезпечно жити вдома». Висвітлюють полтавські журналісти й журналістки боротьбу з випадками домашнього насилля й профілактикою його проявів у територіальних громадах Полтавщини («У Семенівській громаді створили службу протидії домашньому насильству» (Анатолій Кривошاپко «Полтавська хвиля»); «На Лубенщині відкривають притулок для постраждалих від насильства» (Єгор Рудь «Полтавська хвиля», «У місті на Полтавщині запрацював кабінет для жінок, постраждалих від насильства» (Євгенія Мазниця, «Полтавська хвиля»)).

Так, у статті Альони Ягольник («Зміст») «Жителі 22 громад Полтавщини скаржилися на домашнє насилля наведені конкретні факти й цифри випадків різного виду насильства у громадах Полтавщини:

31 – про вчинення насильства над дітьми;

17 – про вчинення насильства над жінкою з дитиною;

5 – про вчинення насильства над жінкою;

3 – про вчинення насильства над чоловіком та дітьми в родині.

Наголошується, що у 2024 році звернення щодо домашнього насилля надходили з усіх районів Полтавщини та охопили 22 громади. Найбільше випадків зафіксували в Кременчуцькій, Полтавській, Кобеляцькій та Карлівській громадах. Всі питання опрацювали правоохоронці спільно з відповідними підрозділами територіальних громад» [1].

Полтавські онлайн-видання систематично висвітлюють державні й громадські ініціативи щодо боротьби з проявами домашнього насилля: «Створили додаток для жертв сімейного насильства» (Ярослава Фоніна «Полтавська хвиля»), «У Полтаві створюють програму для роботи з кривдниками: перші дев'ять очікують на перевиховання» (Яніни Мурдзи «Зміст»), «Постраждалим від домашнього насилля пропонуватимуть тимчасовий прихисток у готелях Полтави» (Альона Ягольник «Зміст»). Так, в останній наголошується: «Люди, які звернулися до поліції через домашнє насильство, можуть 3 доби безоплатно проживати в готелях Полтави разом з дітьми до розв'язання правових питань [1].

Потім їм пропонують притулок для жінок, де вони можуть перебувати до 3 місяців. Також можна залишитися у кризовій кімнаті на 10 діб й отримати допомогу кваліфікованого соціального працівника, психолога та юриста. Про це мають інформувати поліцейські, які обслуговують виклики про домашнє насильство. Бронювання місць в готелі та реалізацію інших соціально-правових заходів забезпечують фахівці Благодійної організації «Світло надії».

Медійники полтавських онлайн-видань «ЗМІСТ» і «Полтавська хвиля», пишучи про домашнє насильство неухильно дотримуються стандартів професійної діяльності, уникаючи оціночних суджень і власних роздумів.

Журналісти й журналістки обох видань інформацію про ситуацію з насильством підкріплюють конкретними даними чи фаховими коментарями, уникаючи тверджень, за якими не стоять конкретні факти; чітко дотримуються стандарту приватності.

Під час аналізу контенту «ЗМІСТу» й «Полтавської хвилі» не виявили жодної публікації, в якій би не дотримувалися етичні принципи та відтворювалися небезпечні стереотипи.

Отже, журналістські матеріали «ЗМІСТУ» й «Полтавської хвилі» не лише допомагають жителям Полтавської громади розірвати коло насильства свідкам і постраждалим, а й сприяють попередженню майбутніх випадків насильства. Ключовим меседжем публікацій аналізованих видань є неприйняття жодної форми насилля.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сайт онлайн-видання «ЗМІСТ» // Режим доступу –
<https://zmist.pl.ua/news>
2. Сайт онлайн-видання «Полтавська хвиля » // Режим доступу –
<https://poltavawave.com.ua/>

Сидоренко Наталія

докторка філологічних наук,
професорка

Навчально-наукового інституту
журналістики Київського
національного університету
імені Тараса Шевченка

ІНШОМОВНА ПРЕСА НАДДНІПРЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ (XIX – початок XX ст.): типологічний зріз

Сьогодні історична геополітика стрімко змінюється – українські вчені розширюють межі праукраїнських територій. Тому варто зазначити, що дослідження періодики на території Наддніпрянщини XIX – початку XX ст. (включно з 1917 роком) зорієнтоване на 9 основних губерній, без урахування тих земель, що частково входили до складу Бессарабської (тут розташовані Ізмаїл та Аккерман / Білгород-Дністровський), Мінської і Курської губерній, а також Області Війська Донського (загалом там не було іншомовних видань).

Лише в одній з дев'яти губерній не існувало іншомовної преси (крім видань українською та російською мовами або в цих межах – білінгвальних) – це Чернігівщина.

За регіональним поширенням переважали єврейські часописи. Значна частина періодики, призначеної для єврейського населення, вийшла в світ російською мовою (зокрема, «День», «Сион», «Домой в Сион», «Еврейская будущность», «Еврейская мысль», «Еврейская рабочая хроника», «Еврейский голос», «Еврей-избиратель», «Еврейский медицинский голос», «Молодая Иудея», «Цветник Иудеи», «Юный Израиль» тощо); інші видання використовували або іврит (давньоєврейську мову), або їдиш (часто її називають розмовною, поширеною переважно в Центральній та Східній Європі), траплялися

вкраплення російської чи української мови (у рекламі). Найбільше єврейської періодики зафіксовано в Одесі (27), Києві (19), Київській губернії (7), існувала вона в Житомирі (3), Харкові (2), Полтаві (2), Катеринославі (1)².

У Полтаві виходили ортодоксальна щотижнева газета «ХаМодіа / Вісник» (1909–1914) і щомісячний релігійно-догматичний і літературний журнал на івриті «ХаПелес / Терези» (1900–1906); у Бердичеві з 1891 по 1913 р. видавалися часописи «Дер катер», «Луах ціон», «Ді фолксштімме», «Арбатер штімме», «Ха-Горен»; у Білій Церкві – «Октябр» (1917). На початку ХХ ст. у Житомирі побачили світ «Кол Га Мор» (1909), «Кул-мур» (1914), сатирично-гумористичний збірник «Дер шланг» (1912). Деяка преса мала політичний характер: харківська робітничка газета «Арбетер цайтунг» видавалася місцевим комітетом «Серп» і подавала заклик голосувати на виборах за список № 5; газета «Ді нахліхтен» у 1917 р. надрукувала оголошення російською мовою про те, що бюро Харківського комітету «Бунду» тимчасово було розміщено в робітничій їдальні. В Києві органом Центрального комітету Єврейської соціалістичної робітничої партії була газета «Дер юдішер соціаліст» (1917), як орган Тимчасового виконавчого бюро Єврейської соціал-демократичної партії «Поалей Ціон» в Україні видавалася громадсько-політична та літературна газета «Дос найе лебн» (1917–1919).

Типологічно розмаїтими були єврейські видання Одеси, що з'явилися тут ще у 1860-х рр. (щотижневик «Гамеліц» та додаток до нього – «народно-єврейська газета» на їдиш «Кол-М'Вассер»). Серед них газети, альманахи, журнали, збірники; за періодичністю – щоденні, щотижневі, щомісячні, двомісячні, щорічники; за тематикою –

² Ці підрахунки можуть бути проміжними, адже не всі часописи, зазначені в різних джерелах (енциклопедії, довідники, покажчики, паперові картотеки й електронні каталоги бібліотек чи музеїв, спогади) сьогодні доступні для ознайомлення. Також не врегульоване питання транслітерації (кирилиця, латиниця) пресових видань.

політично-економічні та літературні газети, літературно-наукові журнали («Гашилоах», «Гут морген», «Дос ворт», «Дер ід», «Одесер тогблат», «Унзер ворт», «Шолом Алейхем» та ін.)

Вивчення цієї періодики ускладнюється тим, що вона не так давно почала каталогізуватися (до цих процесів залучені передусім працівники відділу фонду юдаїки Інституту рукопису НБУВ, а також відділу літератури країн Азії та Африки РНБ; одні використовують кирилицю, інші – латиницю), не завжди бібліотекарі знаходять необхідні примірники (гебрайська абетка є досить складною, а фахівців недостатньо), деякі видання досі не виявлені (згадані в тих чи тих джерелах), необхідне також прочитання й аналіз преси знавцями мови.

Популярними на початку ХХ столітті були часописи польською мовою, що існували в Києві (48), Одесі (20), Харкові (7), Вінниці (6), Житомирі (1), частина з яких є додатками; низка видань не знайдена в бібліотеках України, але представлена в монографії та покажчику польського дослідника А. Сліша [1]. Найбільше розмаїття такої преси існувало в Києві, де з'явилися у світ: щоденна суспільно-політична та літературна газета «Dziennik Kijowski» (1906–1918) з ілюстрованим додатком; релігійні видання («Głos katolicki», «Kurjer Poiski», «Lud Woцу», «Siowo Woце»); низка літературних, політично-літературних, сатирично-гумористичних видань («Biały praw», «Kłosy Ukraiński», «Nasza przyszłość», «Рівро»); молодіжні, дитячі, жіночі («Miodziez», «Nasz ьwiat», «Świat kobiecy»), а також спортивні, медичні, науково-педагогічні, військові, політичні (зокрема, «Jednodniówka P.T.G.», «Polski miesiecznik lekarski», «Przegląd naukowy i pedagogiczny», «Wiadomości wojskowe», «Sprawa robotnicza»).

Часописи знайомили з хронікою польського життя в Україні та поза її межами, друкували новини з різноманітних сфер, подавали твори польських літераторів чи огляди культурно-мистецької діяльності (Г. Сенкевич, А. Міцкевич, М. Конопницька,

Ю. Словацький, Ст. Пшебишевський, Ст. Виспянський, К. Тетмаєр, та ін.). Важливими були публікації, що об'єднували поляків та українців в їхніх історичних змаганнях, освітньо-культурних і духовних здобутках. Скажімо, в тижневику «*Нwіт*» існував відділ «З українського життя», друкувалися твори В. Винниченка, нарис про історика В. Антоновича й замітка про письменника Б. Грінченка, огляд «Українська преса в 1906 р.» Д. Дорошенка.

В редакційній статті суспільно-політичного, економічного та літературного часопису «*Przegląd krajowy*» стверджувалася ідея «сіяти зерна палкої любові до народу свого краю», працювати в ім'я світлого майбутнього, дбати про духовно-культурне відродження, працювати пліч-о-пліч із українською інтелігенцією (1909. № 1). Поряд із матеріалами про події в польському середовищі редакція постійно інформувала читачів про ситуацію в українських демократичних колах (рубрики «З України», «З українського життя», «Україніка»); знайомила з творами Б. Лепкого, В. Стефаника, М. Грушевського, О. Федьковича; подавала оглядові та дискусійні статті С. Єфремова, Д. Дорошенка, до яких долучалися й польські автори (Л. Василевський, Л. Радзейовський, Б. Ярошевський, Ф. Котович). Траплялися тут і публікації В. Липинського (статті, спогади, рецензія); у деяких джерелах зазначено, що саме він був ініціатором і фактичним редактором журналу «*Przegląd krajowy*», намагаючись «прищепити» українську національну свідомість спольщеним українцям, а водночас згуртовувати тих поляків, які визнавали свої громадянські обов'язки щодо України та її народу.

Потребувала своєї преси і польська громада Одеси, де функціонувало кілька щоденних і тижневих газет («*Dziennik Odeski*», «*Głos Polski*», «*Kurier Odeski*», «*Życie Polskie*», деякі з додатками для дітей), видавалися також одноднівки («*Naprzód*», «*Prawda*», «*Reforma*», «*Wiosna*»). У Харкові місцевий ксьондз редагував інформаційний

місячник «Parafja Charkowska» (1910–1911), а Польське соціалістичне об'єднання адресувало свій орган «Jedność robotnicza» (1917) своїм політичним прихильникам.

На території Наддніпрянської України мешкали чеські колоністи, які сформували окремі поселення у Волинській, Київській і Таврійській губерніях. Їм були призначені чотири київські періодичні видання – двомовні тижневик «Rusky Iech» (1906–1908) та орган ЦК Чехословацької соціал-демократичної партії в Росії «Svoboda» (1917), а також щотижневик «Iechoslovan» (1911–1918) і політичне видання «Revoluce» (1917), що подавали матеріали чеською мовою. Тут друкувалися статті, кореспонденції, зарисовки про життя чехів поза батьківщиною, їхні завдання у воєнний період та в революційні часи; пропонувалися огляди в рубриці «Мистецтво, наука, література», белетристиці призначався розділ «Бесідка». Саме в газеті «Iechoslovan» працював кореспондентом Я. Гашек, який мешкав у Києві з 1916 по 1918 р. Його перу належали фейлетони, памфлети, оповідання, дописи з фронту.

На півдні України, де облаштовувалися німецькі колонії (Катеринославська, Херсонська, Таврійська губернії) видавалися і циркулювали німецькі часописи. Зокрема в Бердянську, Ейгенфельді Мелітопольського повіту (нині село Полянівка Мелітопольського району Запорізької області), Гальбштадті Бердянського повіту (нині Молочанськ Пологівського району Запорізької області) функціонували журнал для німецьких землевласників «Der Landwirt» (1910–1915, з додатками «Die Rundschau», «Die practische Hausfrau»), християнська народна і сімейна газета «Friedensstimme» (1905–1914), інформаційний часопис «Der Botschafter» (1905–1912).

В Одесі видавалося до 20 пресовидань німецькою мовою, деякі з них були додатками, альманахами, «жартівливими листками» тощо. Найвагомішими в інформаційному плані тут вважалися газети

«Odessaer Zeitung» (1863–1914) та «Deutsche Leben» (1906–1908), що мала 6 додатків (ілюстрований розважальний, сільськогосподарський, для німецьких фермерів, для німецьких чиновників на півдні); найстарішим періодичним виданням була розважальна газета для німецьких поселенців «Unterhaltungsblatt für Deutsche Ansiedler im südlichen Russlands» (Одеса, 1846–1847). Варто зазначити, що в Харкові видавався «євангелістський громадський посланець» під назвою «Charkower Ev[angelischer] gemeindebote» (1910–1916).

Багатомовність і національна мозаїчність Одеси вплинула й на видавничі процеси та заснування преси для встановлення інформаційних зв'язків і духовного порозуміння різних народів. Окрім уже згаданої єврейської, польської і німецької періодики, в причорноморському місті виходили в світ альманахи, комерційні, фінансові та промислові бюлетені, літературно-наукові журнали, громадсько-політичні газети французькою мовою (понад 20), серед яких «Revue Commerciale», «Bulletin Commercial», «Le Phare de la mer noire», «L'Oeil» тощо. Не залишилися тут без своїх часописів болгари («Бесарабска поща», «Българска поща», «Българска мисль»), греки («Аннагеніс / Відродження», «Еллінікос астір / Грецька зірка», «Ехо / Відлуння», «Еліос / Сонце», «Космос / Світ», «Фос / Світло»), румуни («Lupta / Боротьба», «Депееа / Пошта», «Vestitorul / Вісник» у 1917–1918 рр.).

Одеса – єдине місто в наддніпрянському краї, де видавалася газета хроніки «Topics» (1901–1902) та одноднівка «Odds and ends / Всілякі дрібниці» (1901) англійською мовою. Існували також проекти двох видань мовою есперанто – двомісячної газети «Lingvo Internacia / Міжнародна мова» (1898) та щомісячника «Stelo de l'Ukrainijo / Українська зірка» (дозвіл отримано в грудні 1910 р.). Ще один часопис, що зберігається в РНБ, не вдалося розшукати, також не встановлена мова його видання («Zianas Wehstnesis», 1908–1914).

Окремою сторінкою в історії журналістики можна вважати пресу кримськотатарського населення півострова Крим, що входив до Таврійської губернії. Завдяки зусиллям просвітителя, письменника, педагога і громадського діяча І. Гаспринського тривалий час у Бахчисараї та Сімферополі видавалася газета «Переводчик = Терджиман» (1883–1918, спочатку двома мовами, потім кримськотатарською) із додатками «Листок объявлений», «Алем-і-нісван / Жіночий світ», «Алеєм-і-суб'ян / Дитячий світ», «Ха-ха-ха». Як зазначено у Вікіпедії, газета «Терджиман» упродовж кількох десятиліть була «єдиним тюркомовним періодичним виданням у Російській імперії», а на початок ХХ ст. – «найстарішою мусульманською газетою у світі». Згодом у Сімферополі та Карасубазарі (нині – Білогірськ) видавалися газети як загальноінформаційного, так і політичного змісту («Ватан Хадімі / Працівник батьківщини», «Крим седаси / Голос Криму», «Міллет / Нація» та ін.). В архівних джерелах і дослідженнях історії вірменської преси згадується також щомісячний журнал «Дасдіарак / Вихователь», що виходив у Феодосії (1872–1874).

На території Наддніпрянщини розповсюджувалися часописи, що використовували кілька мов у різному поєднанні: російську і польську (щомісячник «Известия Луцкого общества сельского хозяйства», 1909–1914; київський журнал «Объединение = Zjednoczenie», 1910); російську і болгарську («Славянский юг = Славянски югъ», Одеса, 1912); польську, чеську, українську, російську («Славянский посредник = Slovansky Sprostredkovatel = Posrednik Siowianski = Слов'янський посередник», додаток з оголошеннями до журналу «Rusky Iesch», Київ, 1908); російську і французьку («Journal d'Odessa = Одесский вестник», 1827–1894; ілюстрований журнал для любителів і збирачів поштових марок «Марки = Les Timbres», Київ, 1896–1901); російську, вірменську і французьку («Радуга = L'arc-en-ciel», Феодосія, 1860–1861); російську, українську, польську і французьку (тижневий журнал для дітей

«Весеннее солнышко», Харків, 1906); російську, есперанто, англійську, німецьку, французьку (харківське неперіодичне видання, «орган людського єднання у всіх формах думки та дії» під назвою «Всемирное единение = Universala Unuiĝo = Universal Union = Weltvereinigung = Union universelle», 1913–1914) тощо.

Таким чином, у багатоголоссі народів, які населяли територію Наддніпрянщини в ХІХ – на початку ХХ ст., вирізнялися мови різних груп: слов'янської (українська, польська, чеська, болгарська, хорватська), романо-германської (англійська, німецька, французька, румунська), тюркської (кримськотатарська), семітської (іврит, їдиш). Часописи використовували для публікацій грецьку, вірменську, міжнародну планову мову (штучну спеціалізовану мову, створену для міжнародного спілкування і застосовану на практиці) – есперанто. Саме такими мовами в Києві, Одесі, Харкові, Вінниці, Полтаві, Житомирі, Бердянську, Бердичеві, Ейгенфельді та інших містах видавалася преса, різноманітна за періодичністю і тематикою, що відображала інформаційні, просвітні, духовно-культурні, комерційні потреби свого часу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Їlisz A. Prasa Polska w Rosji w dobie wojny i rewolucji (1915–1919). Warszawa, 1968. 565 p.

Синоруб Галина

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, доцентка
кафедри журналістики
Тернопільського
національного педагогічного
університету імені
Володимира Гнатюка.

Йордан Ганна

кандидатка технічних наук,
доцентка кафедри
журналістики
Тернопільського
національного педагогічного
університету імені
Володимира Гнатюка

ЕМПАТІЙНІСТЬ ВОЄННОГО ФОТОКОНТЕНТУ (НА ПРИКЛАДІ СВІТЛИН БРИГАДИ “РУБІЖ” НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ В СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ FACEBOOK)

У період повномасштабного вторгнення росії в Україну визріла необхідність у систематичному інформуванні суспільства про події, пов’язані з бойовими діями. Серед великої кількості різноформатного і різножанрового контенту про війну вирізняється фотографія, яка документує дійсність та здатна викликати широкий спектр емоцій, спонукати аудиторію до зворотнього зв’язку. Кожна світлина розповідає конкретну історію, фіксує воєнні злочини, ілюструє правду про те, що відбувається та зберігає спогади. Воєнна фотожурналістика відіграє значну роль в інформуванні як української, так і світової громадськості, дозволяє висвітлити реальну ситуацію на фронті й в тилу. Сьогодні фотокореспонденти жертвують власним життям заради того, аби, зафіксувавши дійсність на фото, якомога більше привернути увагу світової громадськості до війни на території України. Фотограф Девід Лі Сон, який удостоєний найвищої нагороди в журналістиці –

Пулітцерівської премії, вважає, що «є такі фотографії, за які варто померти, і є такі фотографії, які можуть зупинити кровопролиття» [2]. Мова йде про здатність світлин впливати на емпатійність аудиторії – усвідомлення себе на місці тих, хто перебуває у зоні бойових дій, військових, мирного населення.

Емпатія проявляється у формі співпереживання, співчуття, жалю, гордості тощо. Існує 3 основні види емпатії: емоційна (здатність відчувати та розділяти емоції іншої людини), когнітивна (здатність розуміти та усвідомлювати думки й почуття іншої людини, уявити себе на місці іншого, зрозуміти його точку зору, емоції) та співчутлива (проявляється не тільки у розумінні й відчутті емоцій іншої людини, а й пошуку шляхів допомоги їй) [3].

Сьогодні багато військових підрозділів ЗСУ відображають події війни на персональних інформаційних ресурсах: сайтах, сторінках у соціальних мережах і користуються неабиякою популярністю серед аудиторії. Наприклад, сторінка у соціальній мережі Facebook Бригади швидкого реагування Національної гвардії України “Рубіж”, підписниками якої є 89 тис. осіб

(https://www.facebook.com/RapidReactionBrigade/about_details) вміщує серію якісних, емоційних світлин, що відображають силу духу та боротьбу українських воїнів.

Медіаконтент зазначеного ресурсу представлений такими жанрами:

- фоторепортаж, що має такі характерні особливості: документальність, наочність, органічність і конкретність, оперативність, емоційність і художність. За допомогою цього жанру людина відчуває себе співучасницею події, проявляє емпатію – співпереживає героям фоторепортажу;

- фотопортрет, основною рисою якого є настроєвість. Такі знімки найбільш пронизані емпатійним фактором сприйняття та

можуть викликати найсильніші переживання аудиторії.

Для визначення прояву емпатії аудиторії до світлин, опублікованих у соціальній мережі Facebook на сторінці Бригади “Рубіж” проведено онлайн-анкетування, на питання якого дали відповіді 48 респондентів із числа студентів-журналістів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Здобувачам освіти запропоновано переглянути фото [1] (Рис.1) та відповісти на питання “Які емоції викликає у Вас це фото?”.

Рис.1. Фото у соціальній мережі Facebook на сторінці Бригади “Рубіж”

Відповіді респондентів були такими: позитивна палітра емоцій (захоплення, гордість, щастя, радість, повага, впевненість, віра, незламність, стійкість) складає 189 голосів (81,8%), негативна (жаль, терпіння, сум, тривога) – 27 (11,7%), а 15 (6,5%) належить емоційному зворушенню, яке може проявлятися радістю навіть коли містить негативні емоції (Рис.2.).

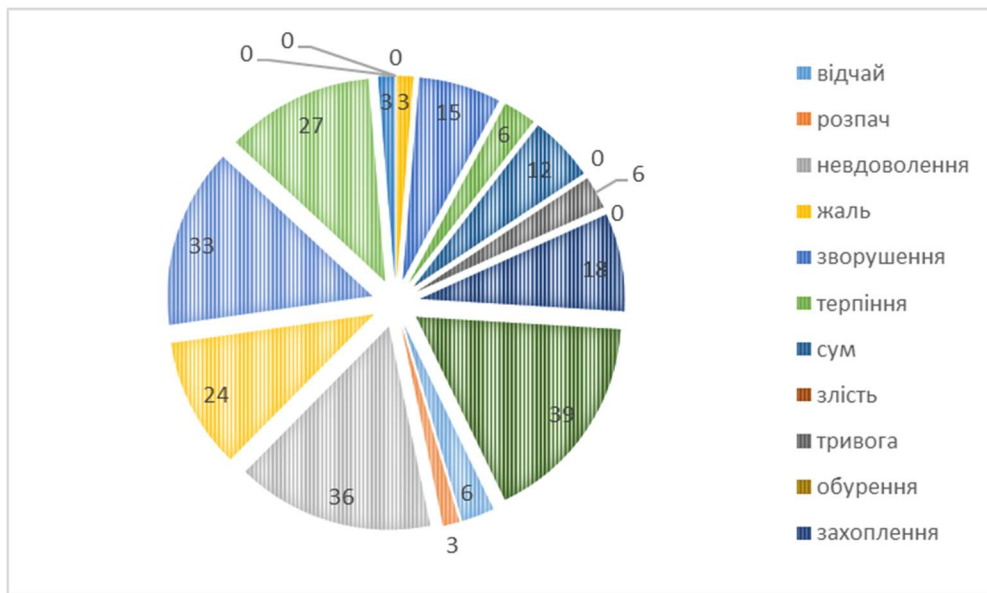

Рис.2. Результати опитування аудиторії

Дослідивши вплив фотопортрету на емпатійність аудиторії можна зробити висновок, що цей жанр фотожурналістики справляє глибоке враження на глядача завдяки емоційному заряду знімків та обсягу інформації, яка в них закладена. Фундаментом кадру портретного фото є емоція, на основі якої вибудовується образ. Такі знімки можуть нагадувати близьких, знайомих, родичів, що посилює емпатійну складову в процесі їх споглядання. Цьому є підтвердження відповідей студентів щодо емоційності світлина (Рис.1.) Бригади швидкого реагування Національної гвардії України “Рубіж” у соціальній мережі Facebook, яка викликає емпатію в реципієнтів та відчуття патріотизму, стійкості, мужності, сили духу, рішучості українців захищати свою землю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бригада швидкого реагування Національної гвардії України "Рубіж" URL:
https://www.facebook.com/RapidReactionBrigade/about_details
2. Військова фотографія. Відповіді на запитання. URL:

<https://yak.bono.odessa.ua/articles/vijskova-fotografija.php>

3. Коптєв О. Емпатія: що це, види та як розвинути емпатію простими словами. Істочник: Емпатія: що це, види та як розвинути емпатію простими словами. *Відкритий*. URL: <https://opentv.media/ua/empatija-shho-ce-vidi-ta-jak-rozvinuti-empatiju-prostim-slovami>.

4. Навички емпатії (короткий опис, приклади). Вчимося жити разом. URL: <http://lft.multycourse.com.ua/ua/page/22/98>

Фенько Наталія

кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри української
філології та журналістики
Центральноукраїнського
державного університету імені
Володимира Винниченка

ДЕЗІНФОРМАЦІЙНИЙ НАРАТИВ У ДИСКУРСІ МЕДІАОСВІТНІХ ПРАКТИК

Дезінформація стала одним із основних викликів сучасного інформаційного простору, впливаючи на формування суспільної думки та політичних рішень. Питання гендерної рівності та гендерної ідентичності наразі сприймаються як об'єкти маніпуляцій та дезінформаційних наративів, що сприяє поширенню стереотипів і дискримінації. У цьому контексті важливим є розвиток медіаосвітніх практик, які б сприяли підвищенню рівня критичного мислення і здатності громадян виявляти та протистояти дезінформації. Аналіз дезінформаційних наративів у сфері гендерних питань через призму медіаосвіти допоможе не лише зрозуміти механізми маніпуляції, але й розробити стратегії їх нейтралізації.

Мета дослідження полягає у вивченні дезінформаційних наративів, що використовуються в медіа для маніпуляції суспільною думкою щодо гендерної рівності та гендерної ідентичності в Україні. Практична площина проблеми постає в тому, як медіаосвітні практики можуть допомогти в протидії цим деструктивним інформаційним впливам.

Для вивчення та аналізу дезінформаційних наративів дієвими постають такі методи, як *контент-аналіз* медіатекстів. Він дозволяє систематично аналізувати матеріали медіа (новини, статті, соціальні

мережі) з метою виявлення певних патернів та ключових наративів, що використовуються для маніпуляцій.

Дискурс-аналіз стане корисним для дослідження глибинних механізмів побудови дезінформаційних наративів. Цей метод допоможе з'ясувати, як за допомогою певних мовних конструкцій та риторичних прийомів відбувається формування упереджень або викривленого уявлення про гендерні питання.

Кейс-стаді можна застосувати для аналізу конкретних прикладів медіакейсів, пов'язаних із дезінформацією щодо гендерної ідентичності чи рівності в Україні. Це дозволить детальніше вивчити специфічні випадки поширення маніпулятивних наративів та їхніх наслідків для суспільства.

Грунтовну медіаосвітню діяльність в Україні проводить Українська академія преси (УАП). На цій інформаційній платформі підготовлено цілий ряд підручників та посібників з медіаосвіти та медіаграмотності. Велика заслуга в цій просвітницькій роботі професора Валерія Іванова [1].

Медіаосвітній напрямок в питаннях гендерної культури активно впроваджує на власних інформаційних ресурсах ГО «Детектор медіа» [8] та Інститут масової інформації [9].

Так, медіаекспертка Лідія Смола підкреслює ірраціональну силу дезінформації, протидія якій вимагає наразі нових підходів і розуміння, що треба передусім формувати емоційну стійкість. Адже мета дезінформації – це «зміна поведінки різних аудиторій, посилення напруги і хаосу в суспільстві, деструктивний вплив на громадську думку» [7].

У дезінформаційному полі використовуються різноманітні наративні інструменти, щоб захопити увагу аудиторії і переконати її у правдивості викривленої або неправдивої інформації.

Спробуємо класифікувати найпоширеніші наративні гачки, що

використовуються для дезінформації у сфері гендерної культури. Виразним кейсом послуговують інформаційні матеріали громадянського руху «Всі разом», які подаються під заголовком «В Україні вирізають сім'ю» [2].

1. Викликання страху та паніки. Створюється почуття загрози або небезпеки.

Приклад: поширення фальшивої інформації про те, що певна група людей (наприклад, ЛГБТ+) є небезпечною для суспільства або його моралі. А рух України до гендерної рівності та різноманіття трактується як смертний вирок: «Уже піднесено ніж до кривавого процесу вирізання сім'ї в Україні» [2].

2. Емоційні апеляції. Використовуються емоційні історії, щоб викликати сильну емоційну реакцію.

Приклад: розповідь про «жертви» нових законів про рівність, що викликає співчуття або гнів у аудиторії. Так, напряду пов'язуються педофілія та ЛГБТ-рух [6].

3. Теорії змови. Створюється враження, що існує прихована змова з метою введення в оману громадськості.

Приклад: заяви про те, що закони щодо гендерної рівності є частиною глобальної змови з метою знищення традиційних цінностей. Заголовки говорять самі за себе: «Одностатеві партнерства»: повний розтин законопроекту № 9103 та його шокуючий зміст» [5].

4. Апеляція до традицій та «золотої доби». Ідеалізується минуле й критикуються зміни як загроза традиційним цінностям.

Приклад: ствердження, що права ЛГБТ руйнують традиційний інститут сім'ї, який нібито був ідеальним у минулому. Так, експерт Сергій Чаплигін доводить, що «гей-шлюби» порушують фундаментальне призначення шлюбів [10].

5. Вибіркова подача інформації. Вибірково використовуються факти або висмикуються з контексту для підтвердження певної точки

зору.

Приклад: подання тільки тих випадків, які підтверджують негативні стереотипи про певну групу, і ігнорування позитивних прикладів. Тому замовчується присутність представників ЛГБТ-спільноти в ЗСУ. А якщо і згадується, то тільки в негативному контексті [4].

6. Відомий авторитет. Цитуються відомі або популярні особистостей, які висловлюють підтримку дезінформації.

Приклад: відома особа культури або політикуму заявляє про «небезпеку» гендерної рівності, що підсилює вплив дезінформації на аудиторію. Так, було використано резонансну ситуацію зі співачкою Іриною Федишин [3].

7. Апеляція до здорового глузду. Використовуються твердження, які звучать логічно або просто, але є хибними або маніпулятивними.

Приклад: «Здоровий глузд підказує, що ЛГБТ-пропаганда в школах руйнує дитячі життя», хоча це не підтверджується реальними даними [2] .

8. Створення фальшивих дилем. Ситуація представляється так, ніби існують тільки два варіанти, один з яких є явно негативним.

Приклад: «Або ми захищаємо традиційні цінності, або дозволяємо ЛГБТ-активістам зруйнувати суспільство» [2].

Створення ефективного алгоритму протидії дезінформаційним гачкам для споживачів може допомогти їм розпізнавати та нейтралізувати дезінформацію. Пропонуємо такий алгоритм:

Крок 1. Розпізнайте дезінформаційний гачок

Визначте, чи містить матеріал елементи, які викликають сильні емоційні реакції, наприклад, страх, гнів або співчуття. Зверніть увагу, чи використовуються методи, такі як теорії змови, апеляція до авторитетів або вибіркова подача інформації.

Крок 2. Перевірте факти

Перевірте інформацію в авторитетних джерелах. Використовуйте інструменти та платформи для перевірки фактів, приміром StopFake або VoxCheck.

Крок 3. Проаналізуйте джерело інформації

Оцініть, наскільки надійним є джерело інформації. Перевірте репутацію автора або організації, яка поширює інформацію. Розгляньте можливі мотиви джерела для поширення цієї інформації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бібліотека масової комунікації та медіаграмотності. *Академія української преси*. URL: <https://www.aup.com.ua/book-review/> (дата звернення 05.10.2024)
2. В Україні вирізають сім'ю. *ГО «Громадянський рух «Всі разом!»*. URL: <https://www.vsirazom.ua/dontcut/> (дата звернення 05.10.2024).
3. Дацька О. Атака на Ірину Федішин – класичний приклад мови ворожнечі, дискримінації і цькування *ГО «Громадянський рух «Всі разом!»*. 2022. 31 травня. URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/ataka-na-irinu-fedishin-klasichnij-priklad-movi-vorozhnechi-diskriminacii-i-skuvannya/> (дата звернення 12.10.2024).
4. Засновник організації «ЛГБТ-військові» втік з армії і закликав привітати його. *ГО «Громадянський рух «Всі разом!»*. 2024. 23 вересня. URL: <https://vsirazom.ua/news/zasnovnyk-organizacziyi-lgbt-vijskovi-vtik-z-armiyi-i-zaklykav-pryvitaty-jogo> (дата звернення 12.10.2024).
5. Кухарчук Р. «Одностатеві партнерства»: повний розтин законопроекту №9103 і його шокуючий зміст. *ГО «Громадянський рух «Всі разом!»*. 2023. 21 березня.
URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/odnostatevi-partnerstva-povnij->

roztin-zakonoprojektu-9103-i-jogo-shokuyuchij-zmist/ (дата звернення 12.10.2024).

6. Лгбт-рух та педофілія: історичний зв'язок. ГО «Громадянський рух «Всі разом!». 2024. 11 січня. URL: <https://vsirazom.ua/news/lgbt-ruh-ta-pedofiliya-istorychnyj-zvyazok> (дата звернення 12.10.2024).

7. Смола Л. Як не потрапити на гачок дезінформації. *MediaSapiens*. 2023. 30 листопада.

URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/33632/2023-11-30-yak-ne-potrapyty-na-gachok-dezinformatsii/> (дата звернення 05.10.2024).

8. «Ти або росіянин, або гей». Досліджуємо російську ЛГБТ-дезінформацію у соціальних мережах. *Detector media*. 2022. 18 листопада. URL: <https://detector.media/monitorynh-internetu/article/204999/2022-11-18-ty-abo-rosiyanyn-abo-gey-doslidzhuiemo-rosiysku-lgbt-dezinformatsiyu-u-sotsialnykh-merezhakh/> (дата звернення 06.10.2024).

9. Товпеко Я. Дезінформація про ЛГБТ: українські медіа і слід Росії. *Інститут масової інформації*. 2020. 30 січня. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/dezinformatsiya-pro-lgbt-ukrayinske-media-i-slid-rosiyi-i31457> (дата звернення 12.10.2024).

10. Чаплигін С. «Гей-шлюби» порушують фундаментальне значення шлюбів. ГО «Громадянський рух «Всі разом!». 2023. 06 березня. URL: <https://vsirazom.ua/cabinet/gej-shlyubi-porushuyut-fundamentalne-priznachennya-shlyubu/> (дата звернення 12.10.2024).

Хітрова Тетяна

кандидатка філологічних

наук, професорка,

професорка кафедри

журналістики

НУ «Запорізька політехніка»

РОЛЬ ПРЕСИ УКРАЇНСЬКИХ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ В НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНОМУ РУСІ ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ

Зародження українськомовної преси на Запоріжжі початку ХХ ст. пов'язано з появою такого типу видань, як військова преса, об'єктивним фактором виникнення якої було піднесення національно-визвольного руху на всіх етнічних землях України. На Запоріжжі цей процес відзначився появою першого українськомовного видання, органу Українських січових стрільців, газети «Січ», що декларувала себе як «перший український часопис, що буде щирим провідником демократизму». Формуючі напрям газети, «надпартійний демократичний часопис українських організацій», редакція мала на меті об'єднати навколо себе всі проукраїнські сили регіону. Тому зі шпальт газети запрошувались до співпраці «всі вкраїнські організації і інституції як то: повітове земство, міське самоврядування, українські політичні партії, товариство «Просвіта», «Запорожець», Учительська спілка, Селянська спілка, поштовики, залізничники, Вільне козацтво, кооперативи та інш. («Січ», 1918. – 1 травня).

Апелюючи до історичного минулого запорізьких земель, називаючи сучасників нащадками славних козаків, у передовій статті редакція закликала відгукнутися усіх, кому не байдужа доля України: «І знову як схоче може залунати вільний голос народу Запоріжжя. А щоб це сталося, мусять усі, як один освічені люди м. Олександрівська і повіту, які заховали любов до рідного краю, допомогти дальшому існуванню нашої газети. Вони повинні пам'ятати про те, яке велика значення має часопис у житті міста та й його

повіту». Водночас у зверненні було надруковано й програму часопису, яка, на думку редакції мала висвітлювати всі сторони життя повіту: «...освітню справу, хліборобну, промислову, медично-санітарну, судову, справу розвитку кооперації і багатьох інших... Без газети на рідній мові всі ці справи освітлюються й вирішуються тільки частинно. Робітництву й селянству належить також почесне місце в газеті... (*«Січ», 1918. – 1 травня*).

Місцеве населення зустріло газету з великою радістю, «нарешті, на запорізьких землях з'явився свій, дійсно український часопис, який став не лише об'єднуючим центром для всього українства, а й острівком правдивої інформації», – так згадували появу «Січі» сучасники [1, с. 56].

Пріоритетним для часопису було питання української школи та народної освіти. Висвітлювалась необхідність створення широкої мережі народних шкіл із рідною мовою навчання, а також новим змістом і методами викладання.

Опублікований у першому номері газети огляд стану народної освіти в Україні пропонував читачам порівняльний аналіз функціонування українських шкіл у Галичині та південній Україні. Апелюючи до різного історичного й суспільно-політичного підґрунтя творення народної освіти в публікації чітко й виразно була представлена нова концепція розвитку української школи в обох частинах України. Матеріал також містив звернення до всієї «організованої громадськості Запоріжжя», у якому бажаючи запрошувалися до товариства «Копійка на рідну школу», що було організоване за участю авторів часопису.

В часописі були поширені матеріали у формі звернення, діалогу або листа. На думку редакції, саме така форма спілкування з аудиторією пробуджувала «приспану» національну свідомість народу. До таких публікацій можна віднести статтю «Національне багатство» (або «Паперові гроші») у якій автор доводить, що багатство українського народу – це його культура. «Культура – це масткові й духовні сили цілого народу, а нарід складається з одиниць. Коли хочемо піднести культуру народу на вищий

ступень, то робимо це тим, що підносимо добробут кожної одиниці і просвіту її. Маємо самі подбати про те, щоб знову повернулися часи, коли наш нарід, природою щедро обдарований, до всяких наук, умілостей здатний, дивував чужинців своєю освітою» («Січ», 1918. – 1 травня).

З метою привернення якомога більше уваги до такого важливого й водночас проблемного для півдня України питання, як народна освіта та культурно-освітній рух, на шпальтах часопису постійно друкувалися статті відомих українських культурних діячів: М. Грушевського, П. Михайловича, М. Міхновського та інших.

Колектив редакції й сам активно долучався до процесу організації нової демократичної школи й освіти, взявши на себе конкретні практичні обов'язки, як-от: комплектування бібліотек, розповсюдження українських книг, пропаганда педагогічних знань серед населення. Водночас редакція газети пропонувала читачам брати участь в обговоренні таких важливих питань, як роль національних організацій та національних меншин у керівництві школами, участь громадських самоуправлінь та батьківських комітетів у педагогічних нарадах тощо.

Важливим проблемно-тематичним напрямом газети було висвітлення господарського та культурного життя на теренах України. Саме в цьому аспекті вона інтегрувалась із цивільною пресою щодо посилення виховного впливу на читачів, адже військовий стан у країні обмежував реалізацію нової земельної політики. Значна увага в газеті приділялась і висвітленню соціально-політичної проблематики. Зокрема в інформаційній кореспонденції «Бої за Олександрівськ» (нині м. Запоріжжя) повідомлялося про те, як стрільці, прибувши до Олександрівська, розгромили на залізничній станції більшовицький загін з награваним добром. Матеріали часопису про місцеве життя характеризувалися високим патріотичним звучанням і яскравою образністю. Найчастіше це був голос простого народу, що виливався в листах, які редакція друкувала в газеті. В умовах більшовицької нівеляції цінностей української культури преса Українських січових стрільців відіграла важливе

національно-культурне значення на теренах сучасної території запорізького краю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордієнко Г. Під щитом Марса: спогади. Філадельфія, 1976. Т1. 130 с.